

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1947. G. 9. MAIJĀ Nr. 19 (121)

PSR SAVIENĪBAS BRUŅOTO SPĒKU MINISTRA PAVĒLE

1947. gada 9. maijā Nr. 24 Maskavā

Biedri kareivji un matroži, seržanti un staršinas!
Biedri virsnieki, ģenerāļi un admirāļi!

Sodien padomju tauta un tās Bruņotie Spēki svin Uzvaras Dienu pār fašistisko Vāciju.

Pirms diviem gadiem padomju tauta, tās Armija, Aviācija un Flote mūsu lielā vadopa un karavadoņa biedra Staļina vadībā pilnīgi sagrāva fašistisko Vācijas un ar uzvaru noslēdza Lielo Tēvijas karu. Padomju tauta un tās Bruņotie Spēki ne tikvien nosargāja mūsu Dzimtenes brīvību un neatkarību, bet nesa arī atbrīvošanu no fašistiskā jūga Eiropas tautām, to skaitā Vācijas tautai.

Sveicu un apsveicu jūs visas tautas triumfa dienā — Uzvaras svētkos pār fašistisko Vāciju.

Atzīmējot Uzvaras svētkus, pavēlu:
Sodien, 9. maijā, salūtet mūsu Dzimtenes galvaspilsētā — Maskavā, savienoto republiku galvaspilsētās, kā arī Kaļiņingradā, Līvovā un pilsētās-varonēs: Leņģingradā, Staļingradā, Sevastopolē un Odesē — ar trīdesmit artilērijas zalvēm.

Lai dzīvo Padomju Savienības Bruņotie Spēki, kas izcīnījuši uzvaru pār vācu fašismu!

Lai dzīvo Vissavienības Komunistiskā bolševiku Partija!

Lai dzīvo varonīgā padomju tauta, tauta uzvarētāja!
Lai dzīvo mūsu vadonis un karavadonis Padomju Savienības Ģenerālisimuss lielais Staļins, mūsu uzvaru iedvesmotājs un organizētājs!

Mūžīga slava varoņiem, kas krituši kaujās par mūsu Dzimtenes brīvību un neatkarību!

PSR Savienības Bruņoto Spēku Ministrs
armijas ģenerālis N. BULGAŅINS

UZVARAS SVĒTKI

9. maijs — padomju tautas uzvaras diena. Tāpēc ikvienu padomju cilvēku sirds šodien gaviļu pilna. Tai daudz saules un spēka, radošā darba gribas iet vēl tālāk pretī jauniem sasniegumiem un uzvarām. Vienmēr mūsu atmiņā paliks biedra Staļina vārdi padomju tautai, kurus viņš teica pirms diviem gadiem Uzvaras dienā:

«Lielie upuri, ko esam nesuši mūsu Dzimtenes brīvības un neatkarības vārdā, neskaitāmie zaudējumi un ciešanas, ko pārdzīvojuši mūsu tauta kara gaitā, sasprindzinātais darbs aizmugurē un frontē, kas ziedots uz tēvijas altāra, nav bijis veltīgs un vainagojies ar pilnīgu uzvaru pār ienaidnieku.»

Nebija veltīgi upuri, zaudējumi un ciešanas, — mēs uzvarējām! Tagad mūsu domas, radošo darbu, visu, mūsu dzīvi caurstrāvo šīs uzvaras lielums. Mēs esam neuzvarāmās padomju tautas dēļ un meitas — strādnieki, zemnieki, padomju inteliģence, kuras nevien neuzveiks un nevar uzveikt, jo esam nostājušies un ejam uz priekšu zem lepna uzvaras karoga. Lai arī paies neskaitāmi gadi, nāks jaunas paaudzes, bet padomju tautas vēsturiskā loma uzvaras izcīņā pār fašismu nekad nezaudēs savu spožumu, gūs jaunu nozīmību un lielumu.

Uzvara nenāca kā dāvana. To vajadzēja izkarot smagā cīņā, un tā piedzima kaujas laukos. Tāpēc mūsu tautai slavina varonīgo Padomju Armiju, kas sadragāja naidnieka melnos nodomus un izcīnīja to laimīgo Uzvaras dienu, kuru mūsu zemes tautas gaidīja visus Tēvijas kara gadus.

Mēs, padomju cilvēki, bijām pārliecināti par savu uzvaru. Mēs ticējām tad, kad mums bija ļoti grūti, kad ienaidnieks bija pienēcis pie Maskavas. Mēs tai ticējām arī tad, kad vācu fašistiskais karaspēks atrādās pie varonpilsētas Staļingradas un Kaukaza kalnu pārejās. Tas mūs nesamulsināja, jo zinājām, ka cīnāmies par taisnīgu lietu. Mēs bijām neuzvarami, jo padomju tautas radīja jaunas, vēsturē neredzētas socialistiska tipa sabiedriskas attiecības, jaunu daudznacionālu tipa valsti, kas balstās uz nesagraujamiem tautu vienlīdzības un draudzības pamatiem, radīja jaunu, visprogressīvāko pasaulē kultūru, nacionālu formā un socialistiskā saturā. Bijām neuzvarami, jo cīnās mūs vadīja un iedvesmoja bolševiku partija un padomju tautu lielais vadonis biedrs Staļins, mācot pārvarēt visas grūtības, norādot ceļu uz uzvaru.

Vēsturiskās uzvaras izcīņā pār ienaidnieku latviešu tauta nepalika ārpus lielās cīņas. Mūsu tautas zieds, labākie tās dēļi un meitas parādīja savu varonību un drošsirdību cīņās pie mūsu lielās Dzimtenes sirds Maskavas,

pie Starajas Rusas, Veļņike Lukiem, cīnās par mūsu republikas pilsētām un sādžām, bet drosmīgie latviešu partizāni ienaidnieka aizmugurē dragāji nīsto iebrocēju.

Viņi cīnījās roku rokā ar citu mūsu dzimtenes tautu karavīriem, lai būtu brīva mūsu dzimtene, ilgajos gadsimtos darba tautas rokām celtās pilsētas, sūriem pūlīgiem izkoptās druvas, lai cilvēki varētu brīvi dzīvot un strādāt savā dārgajā zemē. Latviešu tauta, tās cīnītāji apzinājās un labi saprata, ka izcīnīt uzvaru pār ienaidnieku un būt brīviem — nozīmē iet un cīnīties kopā ar citām brīvajām padomju tautām, kopā ar lielo krievu tautu.

Gaišajā uzvaras dienā mums jāpiemin arī tie latviešu literatūras, mākslas un kultūras darbinieki, kuri bargajos kara gados nestāvēja dīkā, bet kopā ar visu padomju tautu kaldināja ieročus uzvarai. Mums ir vesela rinda padomju rakstnieku, kuri ar ieročiem rokās aizstāvēja padomju dzimteni. Viņu vidū ir rakstnieki — A. Grigulis, V. Lukss, J. Vanags, J. Grants, K. Krauliņš, I. Muļnieks, I. Lēmanis, E. Damburs, Rakstnieki A. Upts, J. Sudrabkalns, A. Sakse u. c., strādājot padomju aizmugurē, ar saviem darbiem ielūsināja frontes cīnītājus, sēja naudu pret kārkruša nevēriem. Mūsu ievērojamākie dziedātāji — E. Pakule, A. Daškova, L. Zachodņiks bija tie, kas ne reiz vien ieradās pie cīnītājiem frontē un ar savām dziesmām pacēla viņu cīņas sparu, stiprināja pārliecību uzvarām.

Sodien padomju tauta svin savu trešo Uzvaras dienu, kas ievada mūs trešajā mierīgās celtniecības gadā. Jau sadzījušas daudzās kara rētas, fašistu atstāto drupu vietā no jauna pacelas lepnas fabrikas, rūpnīcas un jaunas celtnes, republikas tīrumos dūc traktori, kā nekad, dienu no dienas, attīstās un aug plašumā mūsu kultūras dzīve. Dīzēnā padomju tauta, kas Tēvijas karā guva vēsturisku uzvaru pār mūsu dzimtenes ienaidniekiem, tagad strauji iet pretī jaunām dzīves celtniecības uzvarām. Bolševiku partija, tās Centrālā Komiteja un tās vadonis biedrs Staļins vada mūsu zemi pa ceļu uz komunismu.

Latviešu tauta kopā ar visas mūsu zemes darbaļaudīm nenogurstot, lielā politiskā pacīlētībā strādā, lai sekmīgi realizētu jaunās Staļina piecgades grandiozo plānu izpildi, celtu dzīves labklājības līmeni. Uzvaras dienā, svētku karogu rotā, šodien darbaļaudis demonstrē savus sasniegumus un ievērojamos panākumus otrajā piecgades ražēnā darba gadā.

Svinot Uzvaras dienu, arī Padomju Latvijas rakstnieki, mākslinieki un kul-

tūras darbinieki var atskatīties uz lieliem panākumiem mūsu republikas kultūras celtniecībā. Gūtas jaunas un nozīmīgas uzvaras, panākts ievērojams kultūralās dzīves līmeņa pacēlums. Latviešu padomju literatūrā nekad nav atzīmēta tik liela rosība, kā tas ir tagad. Ceļas tās idejiskā un mākslinieciskā nozīmība. Nesalīdzināmi celšies republikas teātru kultūra, kļūstot par ļoti nozīmīgu ieroči darbaļaudžu un jo sevišķi jaunatnes komunistiskā audzināšanā. Tāpat uz redzamiem un svarīgiem sasniegumiem var atskatīties ikvienu mākslas un kultūralās dzīves nozare. Tas ir ceļš uz priekšu un augšup, pretī jaunām uzvarām kultūras dzīves laukā. Bet šodien ikviens rakstnieks, mākslinieks, kultūras darbinieks apzinās, ka tas ir tikai lielā darba sākums, ka vajadzīgs milzīgs darbs un cīņa par katru nozīmīgu sasniegumu. Rakstniekiem, dramaturgiem, režisoriem, māksliniekiem, aktieriem nepieciešams strādāt ar desmitkārtīgu enerģiju, lai izpildītu tautas un partijas gribu, lai jaunās mākslas darbos attēlotu padomju cilvēku pašizliedzīgo darbu, viņu gara lielumu un diecībtību, lai ar padomju progresīvās mākslas gaismu apmirdzētu tautas ceļu uz priekšu, palīdzētu cilvēkiem saprast un izmantot radošajā darbā visas iespējas, ko dod mums socialistiskā iekārta. Nepieciešama nemīnīga cīņa ar visu bezidejisko literatūrā un mākslā. Vienmēr jāpatur prātā, ka cīnīties par komunistisko nākotni nozīmē ne tikai pacelt tautas materiālās dzīves līmeni, bet arī pāraudzināt cilvēkus, iznīdēt kapitalistiskās iekārtas paliekas darbaļaudžu apziņā.

Mūsu priekšā pavērsas gaiša un saulaina nākotne. Tās lielumu mēs jūtam fabriku un rūpniecību trauksmainajā darbā, dūnā, darba zemnieka aparatorajā skatā, dīzēnās padomju tautas dziļajā pārliecībā par jaunām lieliskām uzvarām, tās nesagraujamajā vienībā un savā milzu spēkā apziņā.

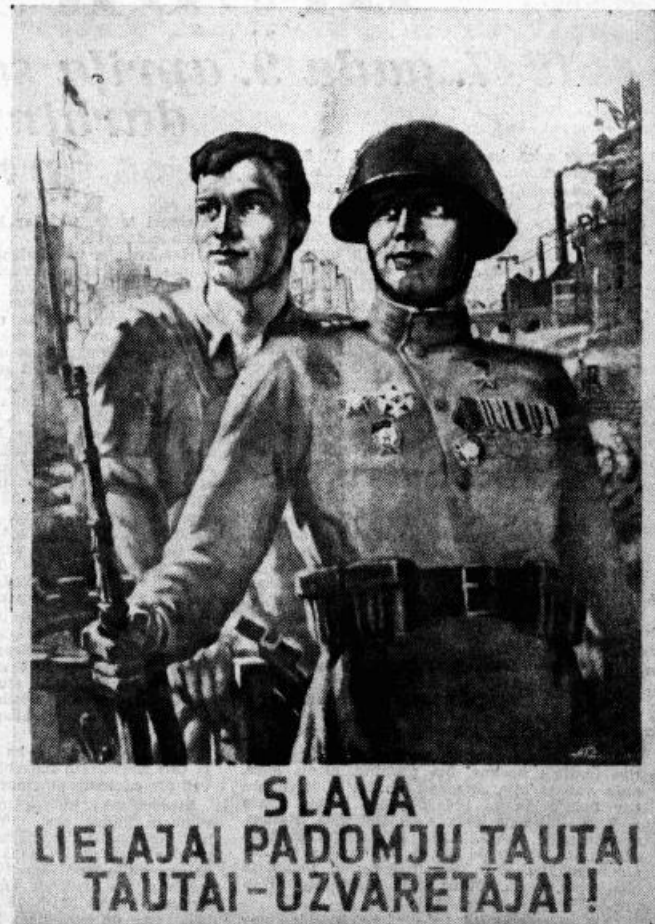
Lielajā Uzvaras dienā mūs spārno un sauc pretī jauniem panākumiem gaišā pārliecībā: mēs esam neuzvarami, jo cīnām par komunistisku nākotni mūs vada slavenā bolševiku partija un padomju tautas lielais vadonis biedrs Staļins.

Gaišajā svētku dienā mēs slavīnāsim brīvības un uzvaru tautu, dārgo socialistiska dzimteni.

Lai slava Leņģina-Staļina partijai — mūsu uzvaru iedvesmotājai un organizētājai!

Lai slava Padomju Armijai — atbrīvoļājam!

Lai slava padomju tautas vadonim — biedram Staļinam!

Māksliniece A. Pankoka Uzvaras dienas plakāts

Slava lielajai padomju tautai tautai-uzvarētājai!

Plauksti, Rīga, plauksti krāsā —
Dzīvrā zvaigzne, maija zieds,
Lai tev miera saule labā
Savu spožo roku sniedz!

Ceļies, Rīga, gaismas kalnā,
Sirds lai darba prieku ļaus —
Zilā jūra tev šūpo,
Upju balsis teiksmas pauš.

Līdzī melnām bērnu dienām
Vecās ēnas dzelmē grimst —
Rīga, Rīga, mūsu rokās
Tev no jauna jāpārdzīst.

Slava majai, slava dzīvei,
Brīvo tautu draudzībai,
Slava gvardu asiem durkļiem,
Mūsu lielai uzvarai!

Lai vies dārst, lai skauc dziesmas,
Saldu skaņu līksmais spiets;
Plauksti, Rīga, plauksti krāsā —
Dzīvrā zvaigzne, maija zieds!

Ši zeme ir brīva

Lai ceļamies, ejam, mums darbu ir daudz,
Lai Dzimteni varenu radām, —
Mums Leņģina vārds sirdī cieši ir kļauts,
Un Staļins mūs uzvarās vada.

Jau zelmenis zaļo, kūp tīrumus un lauks,
Un cirulis zilgūšim ceļas,
Un atsmaržo sili, un bīrtālas plaukst, —
Redz visur jau paceres zeļam.

Nāk ziedonis saulains, nāk smaržīgs un naigs —
Daudz darbu ir arājam vagā:
Tver arku viņš plaukstā — un priekā deg vaigs, —
«Ši zeme ir brīva!» — viņš saka.

Ši zeme ir brīva, to nespēs mums ņemt,
Ikviens viņu sargāsim ciņā;
Mēs saimnieki paš, mums visu šeit lemt,
Mums nākotne Padomju zīņā.

Mēs Partijai modrajai ticam arvien,
Tā draugs mums un vadonis darbā;
Ar viņu mēs stiprumā augam lūdien —
Mūs nebaida grūtības skarbās.

Jau zelmenis zaļo, kūp Dzimtenes lauks,
Un cirulis zilgūšim ceļas;
Mums Dzimtene krāsā kā maģone plaukst,
Ar darbiem vēl krāšņāku ceļam.

Lai visi nu ejam, kur darbi mūs sauc,
Lai dzīvi nu paš sev radām, —
Mums Leņģina vārds cieši sirdī ir kļauts —
Un Staļins mūs uzvarās vada.

1. MAIJAM VELTĪTA SANĀKSME RAKSTNIKU SAVIENĪBĀ

Atzīmējot Vispasaules darba ļaudžu Par 1. Maiju un tā starptautisko nozīmī referēja rakstnieks Jānis Grants. Pēc referata Maija svētkiem vēltītus dzejoļus lasīja dzejnieki Aleksandrs Čaks, Meinhards Rudzītis, Pāvils Vilpils, Andrejs Balodis un Anatols Imermanis.

Atzīmējot Vispasaules darba ļaudžu Par 1. Maiju un tā starptautisko nozīmī referēja rakstnieks Jānis Grants. Pēc referata Maija svētkiem vēltītus dzejoļus lasīja dzejnieki Aleksandrs Čaks, Meinhards Rudzītis, Pāvils Vilpils, Andrejs Balodis un Anatols Imermanis.

Atzīmējot Vispasaules darba ļaudžu Par 1. Maiju un tā starptautisko nozīmī referēja rakstnieks Jānis Grants. Pēc referata Maija svētkiem vēltītus dzejoļus lasīja dzejnieki Aleksandrs Čaks, Meinhards Rudzītis, Pāvils Vilpils, Andrejs Balodis un Anatols Imermanis.

Atzīmējot Vispasaules darba ļaudžu Par 1. Maiju un tā starptautisko nozīmī referēja rakstnieks Jānis Grants. Pēc referata Maija svētkiem vēltītus dzejoļus lasīja dzejnieki Aleksandrs Čaks, Meinhards Rudzītis, Pāvils Vilpils, Andrejs Balodis un Anatols Imermanis.

BIEDRA J. V. STAĻINA

1947. gada 9. aprīļa sarunas ar ASV republikāņu partijas darbinieku Haroldu Stasenu protokolējumus

Stasens saka, ka viņš pateicas J. V. Staļinam par pieņemšanu. Viņš, Stasens, lūdzis pieņemt viņu, lai izteiktu savu cieņu J. V. Staļinam kā valsts galvai. Viņš, Stasens, veicis interesantu ceļojumu pa Eiropas valstīm, kura laikā viņš sevišķi interesējies par atsevišķu valstu ekonomisko stāvokli pēc kara. Pēc viņa, Stasena, domām, tautu dzīves līmenim ir svarīga nozīme to zelsānā. Attiecībām starp Padomju Savienību un Savienotajām Valstīm bija svarīga nozīme kara laikā un būs svarīga nozīme arī turpmāk. Viņš, Stasens, apzinās, ka PSRS un ASV ekonomiskās sistēmas ir dažādas. PSRS ekonomika pamatojas uz plānošanas socialistiskiem principiem un tās attīstību vada komunistiskā partija. Savienotajās Valstīs pastāv brīva ekonomika ar privātkapitālu. Viņam, Stasenam, būtu interesanti zināt, vai J. V. Staļins domā, ka šīs divas ekonomiskās sistēmas var dzīvot kopīgi vienā un tai pašā pasaulē un pēc kara sadarboties savā starpā.

J. V. Staļins atbild, ka tās, protams, var sadarboties savā starpā. Atšķirībai starp tām nav būtiskas nozīmes, ciktāl ir runa par to sadarbību. Vācijas un ASV ekonomiskās sistēmas ir vienādas, un, neraugoties uz to, viņu starpā izcēlās karš. ASV un PSRS ekonomiskās sistēmas ir dažādas, bet viņas nekaroja savā starpā un kara laikā sadarbojās. Ja divas dažādas sistēmas varēja sadarboties kara laikā, tad kādēļ tās nevar sadarboties miera laikā? Protams, tās jāsaprot tā, ka gadījumā, ja būs griba sadarboties, sadarbība pilnīgi iespējama, pastāvot dažādām ekonomiskām sistēmām. Bet, ja nav gribas sadarbīties, tad arī ar vienādām ekonomiskām sistēmām valstis un cilvēki var saplēsties.

Stasens izsakās, ka, protams, gribai sadarbīties ir liela nozīme, bet pagātnē, pirms kara, abās valstīs bija dzirdami dažādi apgalvojumi par neiespējamību sadarbīties. Pirms kara J. V. Staļins pats izteicās tā. Bet viņš, Stasens, gribētu zināt, vai J. V. Staļins uzskata, ka kara notikumi, fašistiskās ass, t. l., Vācijas un Japānas sakāve, grozījuši situāciju un tagad, ja būs griba, var cerēt uz sadarbību starp PSRS un ASV.

J. V. Staļins atbild, ka viņš nekādā ziņā nav varējis teikt, ka divas dažādas sistēmas nevar sadarboties. Pirmo reizi domā par divu sistēmu sadarbību izteica Leņins. Leņins ir mūsu skolotājs — saka J. V. Staļins, un mēs, padomju cilvēki, esam Leņina audzēkņi. Mēs nekad nesam atkāpušies un nekad neatkāpsimies no Leņina norādījumiem. Iespējams, ka viņš, J. V. Staļins, teicis, ka viena sistēma, piemēram, kapitalistiskā sistēma nevēlas sadarboties, bet tas attiecas uz vēlēšanos, nevis uz iespējamību sadarbīties. Bet kas attiecas uz iespējamību sadarbīties, tad viņš, J. V. Staļins, turas pie Leņina viedokļa, ka divām ekonomiskām sistēmām iespējams un vēlamas sadarbīties. Līdzīgā kārtā, kas attiecas uz PSRS tautas un komunistiskās partijas gribu sadarbīties, tad šāda griba tām ir. Neapstrīdam, ka šāda sadarbība abām valstīm būs tikai noderīga.

Stasens atbild, ka tas ir skaidrs. Atzinumus, kuru viņš pieminējis, J. V. Staļins izteicis partijās XVII kongresā un 1937. gada plenarā. Šajos atzinumos bija runa par «kapitalistisko ielenkumu» un «monopolistisko un imperialistisko attīstību». No J. V. Staļina šīs dienas izteiciem viņš, Stasens, secina, ka tagad, pēc Japānas un Vācijas sakāves, situācija grozījusies.

J. V. Staļins saka, ka nevienā kongresā un nevienā komunistiskās partijas Centralās Komitejas plenarā viņš, J. V. Staļins, nav runājis un nav varējis runāt par divu sistēmu sadarbības neiespējamību. Viņš, J. V. Staļins, teicis, ka pastāv kapitalistiskais ielenkums un briesmas, ka PSR Savienībai varētu uzbrukt. Ja viena puse nevēlas sadarbīties, tad tas nozīmē, ka pastāv uzbrukuma draudi. Un tiešām, Vācija, kura nevēlējās sadarbīties ar PSRS, uzbruka PSRS. Vai PSRS varēja sadarbīties ar Vāciju? Jā, PSRS varēja sadarbīties ar Vāciju, bet vācieši nevēlējās sadarbīties. Pretējā gadījumā PSRS sadarbītos ar Vāciju tāpat kā ar kuru katru citu valsti. Kā redzat, tas attiecas uz vēlēšanos, nevis uz iespējamību sadarbīties.

Jāizskaidro starpība starp iespējamību un gribu sadarbīties. Iespējamība sadarbīties ir vienmēr, bet ne vienmēr ir griba sadarbīties. Ja viena puse nevēlas sadarbīties, tad iznākums būs konflikts, karš.

Stasens saka, ka gribai jābūt apspūgtai.

J. V. Staļins atbild, ka viņam jāaplicina fakts, ka krieviem ir griba sadarbīties.

Stasens saka, ka viņš priecājas to dzirdēt un ka viņš grib pieskarties J. V. Staļina izteicienam, ka ASV un Vācijas ekonomiskās sistēmas ir vienādas. Viņam jāsaprot, ka tajā laikā, kad Vācija uzsāka karu, starp ASV un Vācijas ekonomiskajām sistēmām bija atšķirība.

J. V. Staļins nepiekrīt tam un saka, ka bijusi atšķirība starp ASV un Vācijas režīmiem, bet nav bijis atšķirības ekonomiskajās sistēmās. Režīms ir pagaidu, politisks faktors.

Stasens saka, ka daudz ir rakstīts par to, ka kapitalistiskā sistēma rada jaunumu — monopolus, imperialismu un strādnieku apspiešanu. Pēc viņa, Stasena, domām, Savienotajās Valstīs izdevies novērst kapitalisma monopolistisko un imperialistisko tendenci attīstību, pie tam strādnieki ASV daudz lielākā mērā baudījuši balss tiesības, nekā to varēja domāt Maršks vai Engelsa. Tā ir atšķirība starp ASV ekonomisko sistēmu un to sistēmu, kāda pastāvēja Hitlera Vācijā.

J. V. Staļins saka, ka nevajaga aizrautes vienam ar otra sistēmas kritiku. Katrā tautā pieturas pie tās sistēmas, pie kādas tā grib un var pieturēties. Kāda sistēma ir labāka — to rādīs vēsture. Vajag cīnīties sistēmas, kuras izvēlējušies un atzinuši tauta. Vai ASV sistēma ir laba, vai slikta — tā ir amerikāņu tautas čāršana. Sadarbībai nav vajadzīgs, lai tautām būtu vienādas sistēmas. Vajaga cīnīties sistēmas, ko

atzinusi tauta, tikai ar šādu nosacījumu iespējama sadarbība.

Kas attiecas uz Marksu un Engelsu, tad viņi, protams, nevarēja paredzēt to, kas notiks 40 gadus pēc viņu nāves.

Padomju sistēmu sauc par totalitāru vai diktatorisku, bet padomju cilvēki sauc amerikāņu sistēmu par monopolistisko kapitalismu. Ja abas puses sāks lamāt viena otru par monopolistiem vai totalitāristiem, tad sadarbības nebūs. Jāvādās no vēsturiskā fakta, ka pastāv divas sistēmas, kuras atzinusi tauta. Vienīgi uz šī pamata iespējama sadarbība.

Kas attiecas uz aizraušanos ar monopolu un totalitarisma kritiku, tad tā ir propaganda, un viņš, J. V. Staļins, nav propagandists, bet darba cilvēks. Mēs nedrīkstam būt sektanti, saka J. V. Staļins. Kad tauta gribēs grozīt sistēmu, viņa to darīs. Kad viņš, J. V. Staļins, sastapās ar Ruzveltu un apsprieda kara jautājumus, viņš un Ruzvelts nelamāja viens otru par monopolistiem vai totalitāristiem. Tas ievērojami veicināja to, ka viņš un Ruzvelts nodibināja savstarpīgu sadarbību un panāca uzvaru pār ienaidnieku.

Stasens saka, ka šāda veida kritika no abām pusēm kopā kara noslēguma bijusi viens no iemesliem, kas radīja pārpratumus. Viņš, Stasens, gribētu zināt, vai J. V. Staļins cer uz plašāku apmaiņu ar idejām, studentiem, skolotājiem, māksliniekiem un turistiem nākotnē, gadījumā, ja tiks nodibināta sadarbība starp PSRS un ASV.

J. V. Staļins atbild, ka tas neizbēgami notiks, ja tiks nodibināta sadarbība. Preču apmaiņa noved pie cilvēku apmaiņas.

Stasens saka, ka pagātnē starp PSRS un ASV radušies pārpratumi tādēļ, ka padomju pusē nav bijis gribas ar idejām apmainīties, kas izpaudās cenzūras ieviešanā ārzemju korespondentu ziņojumiem no Maskavas, Piemēram, atteikšanās atļaut laikrakstam «New York Herald Tribune» turēt Maskavā savu korespondentu bija viens no iemesliem, kādēļ trūka savstarpīgas saprašanās starp PSRS un ASV tautām.

J. V. Staļins atbild, ka tiešām bijis gadījums, kad «New York Herald Tribune» korespondentam nav dota vīza. Bet tas ir pārpratumu — gadījuma parādība, tā nav saistīta ar padomju valdības politiku. Viņš, J. V. Staļins, zina, ka «New York Herald Tribune» ir solīds laikraksts. Nozīme ir arī tam faktam, ka daļa amerikāņu korespondentu slikti noskaņota pret PSRS.

Stasens atbild, ka šādi korespondenti tiešām atrodami. «New York Herald Tribune» korespondentam tika dota atļauja uzturēties Maskavā, bet tikai Ministru Padomes sesijas laikā. Tagad laikraksts izvirza jautājumu par sava pastāvīga korespondenta sūtīšanu uz Maskavu. «New York Herald Tribune» ir republikāņu vadītais orgāns, kurš kļūst vēl nozīmīgāks tagad pēc tam, kad republikāņi ieguvuši kongresā vairākumu.

J. V. Staļins saka: «Tas ir vienalga, jo mēs neredzam lielu starpību starp republikāņiem un demokrātiem». Kas attiecas uz jautājumu par korespondentiem, tad viņš, J. V. Staļins, atceras kādu gadījumu. Teherānā notika triju lielvalstu konference, kurā tās veica labu darbu draudzīgā atmosfērā. Kāds amerikāņu korespondents, kura vārdu viņš, J. V. Staļins, pašreiz neatceras, nosūtīja ziņojumu, ka Teherānas konferencē piedalījies Maršals Timošenko, lai gan pēdējā patiesībā tur nebija, un ka viņš, J. V. Staļins, pusdienās iesis Maršalam Timošenko. Bet tas ir rupjš un melnīgs izdomājums. Nu, ko tad? Vai šādu korespondentu uzslavēt? Pusdienās, kurās Teherānas konferencē dalībnieki svinēja Čerčila dzimšanas dienu — 69 gadus, piedalījās Čerčils, Bruks, Leļijs un citi, līdz 30 cilvēku, kuri var apliecināt, ka nekas tam līdzīgs nav noticis. Tomēr šis korespondents nosūtīja laikrakstam savu izdomāto ziņojumu, un tas lika publicēt ASV presē. Vai var uzticēties tādām korespondentam? Mēs, saka J. V. Staļins, nedomājam, ka šeit vainojamas ASV vai to politika. Bet šādi starpgadījumi notiek. Tas rada padomju cilvēkos sliktu noskaņojumu.

Stasens saka, ka, protams, ir gadījumi, kad korespondenti izturas neatbildīgi, nosūtīdami nepareizus ziņojumus. Bet citi korespondenti izlaba pirmo kļūdas, un ar laiku cilvēki uzina, uz kādiem korespondentiem var palauties un uz kādiem nē, un rezultātā mēs redzam, ka cilvēki tiek skaidrībā un apvienojas lielas militāras piepūles vārdā.

J. V. Staļins atbild, ka tas ir pareizi.

Stasens saka, ka katru reizi, kad korespondents acimredzami tiši sniedz pilnīgi nepareizus ziņojumus, viņa laikraksts atsauks to, un tad jākārt mūsu laikraksti radīs sev spējīgu un godīgu korespondentu kadru.

J. V. Staļins saka, ka sākumā šie korespondenti raksta sensacionālus ziņojumus, laikraksti publicē pēdējos un nopelna naudu, bet pēc tam šos korespondentus atļaiž.

Stasens saka, ka prese, tirdzniecība un kultūras apmaiņa — lūk, tās sfēras, kurās divām sistēmām jāatrod līdzekļi, kā nokārtot savas savstarpīgās attiecības.

J. V. Staļins saka, ka tas ir pareizi.

Stasens saka, ka, pēc viņa domām, ja nebūtu cenzūras korespondentu ziņojumiem, tas būtu labāks pamats mūsu tautu sadarbībai un savstarpīgai izpratnei nekā jebkāds cits pamats.

J. V. Staļins saka, ka PSR Savienībā nāksies grūti izlikt bez cenzūras. Molotovs vairākkārt mēģinājis to darīt, bet nekas nav iznācis. Ik reizes, kad padomju valdība atceļ cenzūru, nācīs to nožēlot un no jauna ieviest cenzūru. Aizpāņusā gada rudenī cenzūru PSR Savienībā atceļ. Viņš, J. V. Staļins, bija atvaļinājums, un korespondenti sāka rakstīt, ka Molotovs piespiedis Staļinu aiziet atvaļinājumā, un pēc tam tie sāka rakstīt, ka viņš, J. V. Staļins, atgriezies un padzīvis Molotovu. Tādā kārtā šie korespondenti

attēloja padomju valdību kā sava veida zvērniecu. Protams, padomju cilvēki bija sašutuši, un tiem atkal nācās ieviest cenzūru.

Stasens saka, ka, cik viņš tagad saprot, J. V. Staļins uzskata, ka sadarbība ir iespējama, ja būs griba un vēlēšanās sadarbīties.

J. V. Staļins atbild, ka tas ir pilnīgi pareizi.

Stasens saka, ka dzīves līmeņa paaugstināšanā liela nozīme ir mehanizācijai un elektrifikācijai, un atomu enerģijas izmantošanai rūpniecībā ir liela nozīme visām tautām, ieskaitot PSRS un ASV tautas. Viņš, Stasens, uzskata, ka nodibināt inspekcijas un kontroles sistēmu un pasludināt atomu enerģijas izmantošanu kara mērķiem ārpus likuma ir ļoti svarīgi visām pasaules tautām. «Vai J. V. Staļins uzskata, ka ir izredzes nākotnē izstrādāt vienošanos par kontroli, atomu enerģijas ražošanas regulēšanu un tās izmantošanu miera mērķiem?»

J. V. Staļins atbild, ka viņš cer to. Starp PSRS un ASV pastāv lielas domstarpības šajā jautājumā, bet gala rezultātā, kā viņš, J. V. Staļins, cer, abas puses saprātīs viena otru. Pēc viņa, J. V. Staļina, domām, tiks nodibināta starptautiska kontrole un inspekcija, un tam būs liela nozīme. Atomu enerģijas izmantošana miera mērķiem radīs lielu apvērsumu ražošanas procesos. Kas attiecas uz atomu enerģijas izmantošanu kara mērķiem, tad to, jādomā, aizlieg. To prasa tautu griba un sirdsapziņa.

Stasens saka, ka tā ir viena no vissvarīgākajām problēmām. Ja tā tiks atrisināta, atomu enerģija kļūs par lielāko svētību visas pasaules tautām, bet ja nē, tad tā būs vislielākais lāsts.

J. V. Staļins saka, ka, pēc viņa domām, izdosis nodibināt starptautisku inspekciju un kontroli. Notikumi attīstās šajā virzienā.

Stasens pateicas J. V. Staļinam par sarunu.

J. V. Staļins atbild, ka viņš ir Stasena rīcībā, un ka krievi cieni savus viesus.

Stasens saka, ka viņš neoficiāli sarunājies ar Molotovu Sanfranciskas konferencē. Sarunas iznākumā viņš saņēmis uzaicinājumu apmeklēt Krieviju.

J. V. Staļins saka, ka, pēc viņa domām, Eiropā pašreiz ļoti slikti. Ko par to domā Stasena kungs?

Stasens atbild, ka vispār tas ir pareizi, bet ir dažas valstis, kuras nav karā cietušas, kas neatrodas tik sliktā stāvoklī. Piemēram, Šveice un Čehoslovākija.

J. V. Staļins saka, ka Šveice un Čehoslovākija ir mazas valstis.

Stasens saka, ka lielās valstis ir ļoti sliktā stāvoklī. Ekonomiskās problēmas, kas paceļas viņu priekšā, ir finanču, izejvielu un pārtikas problēmas.

J. V. Staļins saka, ka Eiropa ir tāda pasaules daļa, kurā ir daudz fabriku un rūpnieku, bet saļūnams izejvielu un pārtikas trūkums. Tā ir tā tragedija.

Stasens saka, ka zema ogleņi ieguves līmenis Rurās apgabalā novedīs pie ogleņi trūkuma Eiropā.

J. V. Staļins saka, ka Anglijā arī jūtams ogleņi trūkums, un ka tas ir visai savādi.

Stasens saka, ka laimīgā kārtā ogleņi ieguve ASV ir augstā līmenī. ASV diennakti iegūst 2 miljonus tonnu bitumīna ogleņi. Pateicoties tam, ASV spēja nosūtīt lielu daudzumu ogleņi uz Eiropu.

J. V. Staļins saka, ka Savienotajās Valstīs stāvoklis nav sliktis. Ameriku sarga divi okeāni. Ziemeļos ar to robežo nespējīga Kanadas valsts, un dienvidos — nespējīga Meksikas valsts. Savienotajām Valstīm nav ko bīties no tām. Pēc neatkarības kara ASV 60 gadus nav karājušas un tās baudījušas mieru. Tas viss veicināja ASV ātru attīstību. Bez tam ASV iedzīvotāji ir cilvēki, kuri jau sen atbrīvojušies no kara un zemju aristokrātijas jūga. Šis apstāklis arī atvieglēja ASV straujo attīstību.

Stasens saka, ka viņa vecvecvecis aizbēdzis no Čehoslovākijas imperāļa kara dēļ. Protams, ASV geografiskais stāvoklis daudz palīdzēja ASV. Mums laimējās, saka Stasens, Pretinieku sakāva tālu no mūsu krastiem. ASV bija spējīgas izdarīt rekonversiju un pēc kara atjaunot ražošanu plašos apmēros. Tagad uzdevums ir — izvairīties no depresijām un ekonomiskās krīzes.

J. V. Staļins jautā, vai Savienotajās Valstīs sagaidāma ekonomiska krīze?

Stasens atbild, ka viņš nesagaida ekonomisku krīzi. Viņš, Stasens, tic tam, ka Savienotajās Valstīs iespējams regulēt kapitalismu un stabilizēt augstā līmenī nodarbinātību, izvairoties no jebkādas nopietnas krīzes. Bet galvenais uzdevums ir — izvairīties no krīzes ASV ekonomiskajā sistēmā. Bet ja valdība realizēs gudru politiku un ievēros 1929.—1930. gadu mācības, tad Savienotajās Valstīs veldis regulējams, nevis monopolistiskais kapitalisms, kas atļaus izvairīties no krīzes.

J. V. Staļins saka, ka tur vajadzīga ļoti stipra valdība ar lielu apņēmību.

Stasens saka, ka tas ir pareizi, un ka, bez tam, tautai jāsaprot pasākumi, kuru nolūks ir ekonomiskās sistēmas stabilizācija un atbalstīšana. Tas ir jauns uzdevums, jo pasaules ekonomiskajās sistēmās tam līdzīga nav bijis.

J. V. Staļins saka, ka Savienotajām Valstīm ir viens labvēlīgs apstāklis tajā faktā, ka divi ASV konkurenti pasaules tirgos — Japāna un Vācija — nobīdīti pie malas. Tā iznākumā pieaugs pieprasījums pēc amerikāņu precēm, un tas radīs labvēlīgus apstākļus ASV attīstībai. Tādi tirgi, kā Eiropa, Ķīna un Japāna atvērti Savienotajām Valstīm. Tas palīdzēs Savienotajām Valstīm. Tādu apstākļu agrāk nekad nav bijis.

Stasens saka, ka, no otras puses, šajos tirgos trūkst maksimālas līdzekļu, un tie tādā kārtā Savienotajām Valstīm ir slogs, nevis izdevīgs bizness. Bet, protams, Vācijas un Japānas, divu imperialistisko briesmu pāreku nobīdīšana pie malas ir liels labums ASV un citām valstīm no

miera viedokļa. Protams, pasaules tirdzniecība pagātnē nebija faktors, kuram būtu liela nozīme Savienotajām Valstīm. ASV tirgi aprobežojās ar ASV teritoriju vai rietumu puslodes teritoriju.

J. V. Staļins saka, ka pirms kara, piemēram, 10 procentus Amerikas produkcijas eksportēja uz citām valstīm. Kas attiecas uz pirktspējām, tad viņš, J. V. Staļins, domā, ka tirgotāji atradīs līdzekļus, iepirkis par tiem amerikāņu precēs un pārdos tās tālāk zemniekiem savās valstīs. Tirgotāji Ķīnā, Japānā, Eiropā un Dienvidamerikā iekrājuši naudu. Tagad ASV eksports, iespējams, pieaugs par 20 procentiem. Vai tas ir pareizi?

Stasens saka, ka viņš nedomā tā.

J. V. Staļins jautā: «Vai nopietni?»

Stasens atbild apstiprinoši un saka, ka gadījumā, ja ASV eksports pieaugs par 15 procentiem, tad viņš uzskatīs, ka Savienotajām Valstīm laimējies. Lielākā daļa tirgotāju iekrājuši vietējo valutu, kura pa lielāki daļai bloķēta un nav noderīga starptautiskiem pārvedumiem. Tādā kārtā, pēc viņa, Stasena vērtējuma, ASV eksports nepārsniedz 15 procentus.

J. V. Staļins saka, ka ievērojot ASV ražošanas apjomu, 15 procenti būs prāvs skaits.

Stasens piekrīt tam.

J. V. Staļins saka, ka runā, ka Amerikas rūpniecība pašreiz ir daudz pasūtīnājumu. Vai tas ir pareizi? Runā, ka ASV rūpniecība nespēj izpildīt šos pasūtīnājumus, un ka visas rūpniecības 100-procentīgi noslogotas. Vai tas ir pareizi?

Stasens atbild, ka tas ir pareizi, bet ka šie pasūtīnājumi ir iekšēja rakstura.

J. V. Staļins piezīmē, ka tas ir visai svarīgi. Stasens saka, ka vajadzības pēc pārtikas, sieviešu apģērbiem un apaviem izdodas apmierināt, bet darba mašīnu, automobiļu un lokomotīvu ražošana atpaliek.

J. V. Staļins saka, ka amerikāņu presē ir ziņas par to, ka drīzumā iestāsies ekonomiskā krīze.

Stasens saka, ka presē bijuši ziņojumi, ka pagājušā gadā novembrī bezdarbnieku skaitam ASV vajadzējis sasniegt 8 miljonus cilvēku. Tomēr šie ziņojumi izrādījās nepareizi. Uzdevums ir — nivelēt ražošanas augsto līmeni un censties panākt stabilizāciju, izvairoties no ekonomiskās krīzes.

J. V. Staļins piezīmē, ka Stasens, acimredzot, domā ražošanas regulēšanu.

Stasens atbild, ka tas ir pareizi, un saka, ka Amerikā ir cilvēki, kas apgalvo, ka būs depresija, bet viņš, Stasens, noskaņots optimistiskāk un apgalvo, ka amerikāņi spēs izvairīties no depresijas, jo viņš, Stasens, var konstatēt, ka cilvēki dzīlāk izprot regulēšanu nekā agrāk.

J. V. Staļins jautā: «Bet veikalnieki? Vai viņi vēlēšies tikt regulēti un pakļauties ierobežojumiem?»

Stasens saka, ka veikalnieki parasti iebilst pret to.

J. V. Staļins piezīmē, ka, protams, viņi cels iebildumus pret to.

Stasens saka, ka viņi tomēr saprot, ka 1929. gada depresija nedrīkst atkārtoties, un viņi tagad labāk izprot, ka nepieciešama regulēšana. Protams, nepieciešama augstas pakāpes regulēšana, daudz lēmumu un pēc tam saprātīga valdības rīcība.

J. V. Staļins saka, ka tas ir pareizi. Stasens izsakās, ka tas vajadzīgs pie visām sistēmām un valdības veidiem. Pie jebkura valdības veida kļūdas ir sliktums tautai.

J. V. Staļins piekrīt tam.

Stasens saka, ka Japāna un Vācija demonstrējušas to.

J. V. Staļins saka, ka šajās valstīs ekonomiku vadījuši karavīri, kuri nekā nesaprata ekonomiskā. Piemēram, Japānā ekonomiku vadīja Todzjo, kurš mācēja vienīgi karot.

Stasens saka, ka tas ir pareizi. Viņš, Stasens, pateicas J. V. Staļinam par viņam doto iespēju sarunāties ar J. V. Staļinu un par laiku, ko viņam veltījis J. V. Staļins.

J. V. Staļins jautā, cik ilgi Stasens nodomājis uzturēties PSRS.

Stasens atbild, ka rītdien viņš grib doties uz Kijevu, pēc tam viņš grib apliecināt savu cieņu varonīgajiem Staļingradas aizstāvētiem, un pēc tam viņš domā izbraukt no PSRS caur Lenīngradu. Staļingradas aizstāvēšanas laikā viņš, Stasens, atradies Amerikas flotē Klusajā okeānā, kur ar sasprindzinātu uzmanību sekojis Staļingradas epopejai.

J. V. Staļins saka, ka admirālis Nimics, acim redzot, ir ļoti izcils jūras karaspēka vadītājs.

J. V. Staļins jautā, vai Stasens bijis Lenīngradā.

Stasens atbild, ka Lenīngradā viņš vēl nav bijis, un ka viņš domā izbraukt no PSRS caur Lenīngradu.

J. V. Staļins saka, ka viņš daudz mantojis sarunā ar Stasenu.

Stasens saka, ka arī viņš sarunā ar J. V. Staļinu mantojis daudz noderīga savam darbam ekonomisko problēmu studēšanas laukā.

J. V. Staļins saka, ka pirms kara viņš arī daudz nodarbojies ar ekonomiskām problēmām, un ka viņš kļuvis par karavīru nepieciešamības dēļ.

Stasens jautā, vai viņš var saņemt sarunas protokolējumu, kuru veda Pavlovs, un vai viņš, Stasens, var saņemt atļauju par šo sarunu parunāt ar korespondentiem, kad viņš tos satiks.

J. V. Staļins saka, ka Stasens var saņemt sarunas protokolējumu, un ka Stasens, protams, var runāt ar korespondentiem par sarunu, jo šeit nav nekā ko slēpt.

Piezīme: So J. V. Staļina un Stasena kunga sarunas protokolējuma tekstu izniedza Stasena kungam Maskavā, pie kam Stasena izteicienu tekstu apstiprināja Stasens, un J. V. Staļina izteicienu tekstu apstiprināja Staļins.

Tomēr amerikāņu presē publicētajā sarunas tekstā pielaista virkne patvaļīgu grozījumu un neprecizitāte.

AICINĀJUMS

visiem padomju zinātnes, literatūras un mākslas darbiniekiem, Padomju Savienības zinātniskām, sabiedriskām un citām organizācijām un iestādēm

Dārgie biedri!

Komunistiskās sabiedrības celšanas lielo uzdevumu sekmīgā izpildīšana prasa sistemātisku un plašu darbu darbaļaužu kultūras pacelšanā, pastiprinātu darbu padomju tautas komunistiskajā audzināšanā, nemīgtu cīņu par kapitalisma atlieku pilnīgu pārvarēšanu ļaužu apziņā.

Padomju socialistiskā, patiesā tautas inteliģence, kas nesaraunāmām saitēm saistīta ar strādniekiem un zemniekiem, par savu pirmo un svēto pienākumu uzskata nemīgtu darbu, politiski un kultūri izglītojot plašās darbaļaužu masas.

Biedra Staļina spraukstais uzdevums — strādnieku šķiras kultūras un tehnisko līmeni pacelt līdz inženierietniskā darba darbinieku līmenim, nepieciešamība enerģiski kāpināt padomju zemniecības kultūru — prasa no padomju zinātnes, kultūras un mākslas darbiniekiem vēl lielāku piepūli izplatīt iedzīvotājos politiskās zināšanas un zinātnes atzinumus.

Pasaulē nav tādas valsts, kur kultūras sasniegumi būtu tik pieejami tautas masām kā pie mums. Bolševiku partija un padomju valsts ik dienas rūpējas par padomju cilvēku politiskā apziņuma un kultūras līmeņa kāpināšanu. Padomju zinātnieki un kultūras darbinieki, kas apbruņoti ar Marksa-Engelsa-Ļeņina-Staļina diženo, visu uzvarošo mācību, ar savu personīgo piedalīšanos var vēl vairāk veicināt zinātnisko un politisko zināšanu izplatīšanu iedzīvotāju vidū.

Tautas kultūras kāpināšanas darbs būs vēl sekmīgāks, ja zinātnes, kultūras un mākslas darbinieku pūles būs apvienotas īpaši biedrībā, kas sprauž sev cēlo mērķi — politiski un kultūri izglītot darbaļaudis.

Ierosinām dibināt Vissavienības biedrību politisko zināšanu un zinātņu popularizēšanai. Šīs biedrības uzdevumam jābūt — organizēt plašu politisko zināšanu un zinātņu propagandu, rīkot jebkuras lekcijas par starptautisko politiku, padomju ekonomiku, zinātņu, kultūru, literatūru un mākslu, kā arī izdotot un izplatīt lekciju stenogramas.

Aicinām visus padomju zinātnes un kultūras darbiniekus vēl aktīvāk strādāt, lai kāpinātu darbaļaužu socialistisko apziņumu, publikējās lekcijas biedrības locekļiem jāizskaidro Padomju valsts ārējā politika, noteikti jāatmasko jauna kara un agresijas provokatori, jāpārāda buržuaziskās demokrātijas melnīgums un aprobežotība, jāatsedz mūsdienu imperialistiskās buržuāzijas un tās reformistisko rokaspūšu ideoloģijas reakcionārā būtība.

Lekcijās jādemonsitrē padomju sabiedriskās un valsts iekārtas pārkāpumus par kapitalismu, jāpārāda saimnieciskās celtniecības panākumi Padomju Savienībā, padomju zinātnes, literatūras un mākslas sasniegumi un padomju tautai spraustie uzdevumi. Mums jāpārāda mūsu socialistiskās Dzimtenes dižnuma, jāaudzina padomju cilvēkus lepnuma jūtas par padomju valsti, par mūsu varonīgo padomju tautu, enerģiski cīnoties pret mūsdienu buržuāziskās kultūras dievīnāšanu, ko piekopj atsevišķi PSRS pilsētiņās. Biedrības locekļu pienākums — izskaidrot marksistiski leniniskās ideoloģijas svarīgākos jautājumus, propagandēt materialistiskos pasaules uzskatus, cīnoties pret visiem nezinātniskiem uzskatiem un svešas ideoloģijas atliecām ļaužu apziņā.

Publisko lekciju lasīšanai lietderīgi pieaicināt ievērojamus specialistus dažādās politiskās un zinātnes disciplīnās — PSRS un savienoto republiku Zinātņu akadēmiju, Vissavienības V. I. Ļeņina vārdā nosauktās Lauksaimniecības zinātņu akadēmijas, PSRS Medicīnas zinātņu akadēmijas un KPFSR Pedagoģisko zinātņu akadēmijas.

S. I. Vavilovs — PSRS Zinātņu akadēmijas prezidents; **A. V. Paladins** — Ukrainas PSR Zinātņu akadēmijas prezidents; **N. I. Musohelišvili** — Gruzijas PSR Zinātņu akadēmijas prezidents; **V. A. Ambarcumians** — Armēnijas PSR Zinātņu akadēmijas prezidents; **K. I. Satpajevs** — Kazachijas PSR Zinātņu akadēmijas prezidents; **T. A. Sarimsakovs** — Uzbekijas PSR Zinātņu akadēmijas prezidents; **G. G. Kruss** — Igaunijas PSR Zinātņu akadēmijas prezidents; **P. J. Leļņis** — Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas prezidents; **J. J. Matulis** — Lietuvas PSR Zinātņu akadēmijas prezidents; **M. A. Mir-Kasimovs** — Azerbaidžānas PSR Zinātņu akadēmijas prezidents. PSRS Zinātņu akadēmijas īstenie locekļi, akademiķi: **V. P. Volgins**, **N. G. Brujevičs**, **J. S. Varga**, **J. V. Tarle**, **B. D. Grekovs**, **G. F. Aļeksandrovs**, **M. B. Mitins**, **I. I. Mincs**, **I. E. Grabars**, **T. D. Lisenko**, **A. A. Mikuljins**, **I. P. Traņņins**, **P. I. Ļebedevs-Pojanskis**, **A. I. Oparins**, **I. A. Orbeli**, **I. I. Artobolevskis**; Baltkrievijas PSR Zinātņu akadēmijas īstenie locekļi **A. R. Zebzaks**; Gruzijas PSR Zinātņu akadēmijas viceprezidents **R. I. Agladze**; PSRS Zinātņu akadēmijas korespondējošie locekļi: **P. N. Pospelovs**, **L. A. Leontjevs**, **A. M. Jegolins**, **M. T. Jovčuks**, **P. N. Fedosejevs**, **P. F. Judins**, **A. M. Pankratova**, **J. M. Zukovs**; Sabiedrisko zinātņu akadēmijas rektors **A. V. Mišuljins**; KPFSR Pedagoģisko zinātņu akadēmijas prezidents **L. A. Kairovs**; VLKJS CK sekretars **N. A. Michailovs**, VACP sekretare **N. V. Popova**; profesori: **V. S. Kružikovs**, **B. M. Kedrovs**, **J. P. Francevs**, **N. A. Voznesenskis**, **J. N. Gorodeckis**, **V. I. Doknikins**, **M. V. Nečkina**, **I. S. Galkins**, **A. G. Kalašņikovs**, **G. S. Vaseckis**, **P. A. Chromovs**, **B. M. Teplovs**, **V. I. Svetlovs**, **A. P. Gagarins**, **D. T. Šepilovs**, rakstnieks **A. A. Fadejevs**, rakstnieks **K. M. Simonovs**, rakstnieks **N. S. Tichonovs**; laikraksta «Zvestija» redaktors **L. F. Iljičevs**; žurnāla «Vojnaja Misja» redaktors ģenerālmajors **N. A. Talenskis**, ģenerālpulkvedis **I. V. Šikins**, ģenerālmajors **M. R. Galaktionovs**; partijas augstākās skolas rektors **F. R. Mitronovs**; doctenti: **S. M. Kovalevs**, **S. G. Suvorovs**, **N. N. Jakovjevs**, **N. N. Oješčuks**; Kultūras un izglītības iestāžu komitejas priekšsēdētāja pie KPFSR Ministru Padomes **T. M. Zujeva**; Mākslas lietu komitejas priekšsēdētājs pie PSRS Ministru Padomes **M. B. Črapčenko**; PSRS Augstākās izglītības ministrs **S. V. Kaļtanovs**.

jas akademiķus un korespondējošos locekļus, zinātnisko institūtu zinātniskos darbiniekus, zinātņu doktorus un profesorus, augstāko mācību iestāžu docētus, sabiedriskos darbiniekus, rakstniekus, mākslas un kultūras darbiniekus.

Maskavā, kā arī citās pilsētās nolasiot labāko lekciju stenogramas jāizdod liela tirāža un jāizplata iedzīvotāju vidū.

Aicinām visus padomju zinātnes, literatūras un mākslas darbiniekus atbalstīt mūsu iniciatīvu un ar aktīvu personīgu piedalīšanos palīdzēt dibināt Vissavienības biedrību politisko zināšanu un zinātņu popularizēšanai un piedalīties šīs biedrības darbā.

Organizējot Vissavienības biedrību politisko zināšanu un zinātņu popularizēšanai un visnotaļ izvērsot tās darbu visā valstī, mēs veicināsim padomju tautas kultūras attīstību un idejiski politisko audzināšanu.

Esam pārliecināti, ka mūsu ierosmei no visiem sirds atsauksies, to atradīs par pareizu un atbalstīs visi padomju zinātnes un kultūras darbinieki, kas vienmēr kalpojuši savai tautai un tani smēlušies savus radošos spēkus.

«PAR PADOMJU LATVIJU»

Kad pār Padomju Latviju nolaidās vācu fašisma meina naktis, latviešu tauta, ne mirkli nekavēdamās, cēlās cīņā pret iebrucējiem. Frontē, Padomju Armijas rindās, ienaidnieku sita varonīgie latviešu gvardi, vācu aizmugurē — mūsu drošsirdīgie dēli un meitas — latviešu partizāni.

Tā bija cīņa ar ieročiem. Bet latviešu drosmīgo cīnītāju rokās bez ieročiem bija vēl kāds cits spēcis kaujas ieročis. Tas bija — nelegālā literatūra, neliela formata avīzes, uzskatumi, nelegālās tipogrāfijās iespiesti Maskavas radio ziņojumi par Padomju Armijas uzvarām frontē, bieži vien ar roku rakstīti aicinājumi, kas sauca tautu uz bruņotu cīņu pret okupantiem.

Šīs vācu okupācijas laikā nelegāli izdotās cīņas preses rindās bija arī laikraksts «Par Padomju Latviju». Latvijas Komunistiskās (bolševiku) Partijas Centrālā Komiteja un Padomju Armijas vadība to noorganizēja 1941. gada vasarā, tūlīt pēc fašistu iebrukuma mūsu Dzimtenē. Šīs avīzes pirmais redaktors bija Latvijas Komunistiskās (bolševiku) Partijas sekretars Zanis Spure. Laikrakstu iespieda mazā frontes tipogrāfijā, kaut kur Valdajas mežos, un no lidmašīnām izplatīja Latvijas teritorijā.

Pirmais numurs iznāca 1941. gada augustā. Ievadrakstam, kas iespiests šai numurā, ir virsraksts: «Cīņā pret fašistisko Vāciju». Raksts beidzās ar vārdiem: «So tautas cīņu nevienš vairs nespēj apturēt. Gan kā sarkanarmieši, gan kā partizāni latvieši cīnās kā isti tautas varoņi. Vēsturiskais naids pret vācu apspiedējiem šodien sasniedz savu degpunktu. Un latvju tauta, ejot cīņā piecā pie pleca ar pārējām padomju tautām, tautu vadona biedra Staļina vadībā atbrīvos savu dzimteni uz visiem laikiem no fašistiskajiem varmākām.»

Lūk, kādus patiesus un kvēlus vārdus laikraksts saka latviešu tautai jau savā pirmajā numurā!

Sie vārdi neapklust visos laikraksta 118 numuros līdz pat 1944. gada 4. novembrim, kad iznāca pēdējais numurs. Gan rakstos, gan dzejās, īsos tēlojumos, frontes ziņojumos, vēstulēs un zīmējumos laikraksts sludina padomju ļaužu dzīlo, nesatricināmo pārliecību, ka vācu

fašistus sakaus un padomju zemi atbrīvos no viņu jūga. Laikraksta idejiskie vadītāji ir Latvijas Komunistiskās (bolševiku) Partijas Centrālās Komitejas sekretars b. Kalnbērziņš un Latvijas Padomju Socialistiskās Republikas Ministru Padomes priekšsēdētājs b. Lācis. Biedrs Kalnbērziņš un b. Lācis bieži jo bieži sūta laikrakstam savus rakstus un runas. Vairākus rakstus devis Latvijas Padomju Socialistiskās Republikas Augstākās Padomes Prezidijs priekšsēdētājs profesors Dr. Kirhenšteins. Līdzstrādnieku vidū ir tautas rakstnieks Andrejs Upīts, Jānis Sudrabkalns un daudzi citi mūsu rakstnieki, partijas un sabiedriskie darbinieki.

Laikrakstam ir ciešas saites ar latviešu gvardes divīziju un mūsu partizāniem vācīšu aizmugurē, okupētajā Latvijā. Tāpēc raksti, kas laikrakstā iespiesti, vienmēr ir aktuāli, balstīti uz faktiem, ledarīgi. Gandrīz katrā numurā sastopam ziņojumus par mūsu varonīgo gvardes strēlnieku cīņām. Tur ir apraksti un tēlojumi par varoņiem, kas gāja kaujās pie Maskavas, pie Starajas Rusas un beidzot — uz mūsu pašu Padomju Latvijas zemes. Tāpat laikraksts stāsta par drošsirdīgo latviešu partizānu cīņām, par no slēdēm nolaišamu vilcieniem, uzspriestiem tiltiem un vācu municijas noliktavām.

Kad jau bija atbrīvota daļa Padomju Latvijas teritorijas, laikraksts savu darbību izvērs vēl plašāk. Vairākus desmitus laikraksta numuru simtu tūkstošos eksemplāru no lidmašīnām no met mūsu pilsētās Jelgavā, Ogrē, Siguldā un šo pilsētu apkārtnē. Izcīlu vēribu laikraksta redakcija pievērs Rīgai, iespējot speciālus izdevumus un uzskatumus Rīgas iedzīvotājiem. Visi šie izdevumi iedzīvotājus aicina neatstāt dzimteni, sargāt Rīgu no sagraušanas, doties partizānu gaitās un visiem līdzekļiem cīnīties pret vāciešiem. Tāni pašā reizē laikraksts sniedz ziņas un informāciju par Padomju Armijas uzvarām un patieso stāvokli visā milzīgajā Tēvijas kara frontē.

Tā laikraksts «Par Padomju Latviju» pildījis savu lomu cīņā par Latvijas atbrīvošanu no vācu okupantu jūga.

I. Lēmanis

Pirmā latviešu kreiso rakstnieku un žurnalistu biedrība „Ideja“

1912. gadā Ļeņina un Staļina vadībā Pēterpilī iznāca «Pravda», kas mobilizēja uz cīņu pret cara patvaldību, pret kapitalismu.

Latvijā šai laikā sāka iznākt «Laika Balss», «Arodnieks», dibinājās strādnieku izglītības biedrības — «Rīts» u. c., kurās tika izcīnītas nīkšanas cīņas ar latviešu pagrīdes revolucionārās socialdemokrātijas partijas likvidatoriem Adatu, K. Grasi, Kārlī Upīti un citiem.

Organizēja arī latviešu kreiso rakstnieku un žurnalistu aprindas, kas cīnījās pret reakcionāriem nacionālistiem, tautiskiem dīzviriem, pret «Dzimtēnes Vēstnesi», «Lidumu», «Jaunākajam Zīnām», pret «Viskopus latviešu tautas kultūras lietu», kura centās apspiest latviešu strādniecības revolucionāro garu.

1913. gadā nodibinājās pirmā revolucionāro rakstnieku un žurnalistu biedrība «Ideja», kurā par biedriem bija Andreja Upīša vadītā žurnāla «Domas» un «Jaunās Dienas Lapas» līdzstrādnieki. Tās goda biedrs bija latviešu tautas lielais dzejnieks — cīnītājs J. Rainis, kas tai laikā atrādās emigrācijā.

Jau pašā sākumā «Idejas» darbību sāka uzmanīt Vidzemes gubernators un žandarmērija. 1913. gada 4. oktobrī pilnā biedru sapulcē Augēnberģis-Ezerietis ziņoja, ka viņu kā «Idejas» pārstāvi esot izsaucis priestāvs un paziņojis Vidzemes gubernatora brīdinājumu «Idejai» par biedrības «nevēlamo» virzienu un piedraudējis, ka biedrība tiks slēgta, ja šis «nevēlamais» virzītis netiks ierobežots. Žandarmērijas uzmanītāji «Idejas» slēgti» biedru vakari, kuros apskatīja un asi kritizēja latviešu buržuāziskos laikrakstus un žurnālus. Sakarā ar to notika dzīvas un asas debātes, kurās «Idejas» biedri nolēma boikotēt nedemokrātiskos laikrakstus.

Bet drīz vien pašā «Idejā» sākās šķelšanās, sakarā ar pirmās «Latviešu rakstnieku biedrības» dibināšanu, kuras priekšgalā toreiz bija Hermanis Asars, Līgotņu Jekabs, A. Keniņš un citi buržuāziskie laikrakstu un žurnālu līdzstrādnieki. Viņi centās atjaunot «Viskopus tautas kultūras lietu», izsludinot «Latviešu rakstnieku biedrību» par rakstnieku un žurnalistu trejdunisku aronniecisku apvienību, kuras uzdevums it kā esot aizsargāt rakstnieku materiālos intereses, izstrādāt honorāru tarifus u. t. l., izslēdzot no biedrības darbības politiku». Tādā kārtā jaunā aronbiedrība varot apvienot visus latviešu rakstniekus un žurnālistus. «Jaunās Dienas Lapas» redakcijas locekļi Hermanis Asars, viens no šīs «Viskopus tautas kultūras lietas» organizatoriem zem aronbiedrības maskas centās «Idejas» valdes sēdēs revidēt «Idejas» pozīciju attiecībā uz līdzdarbību ar buržuāziskos laikrakstus līdzstrādniekiem. Tā «Idejā» radās vilki un

jēri. Plaša gāja dzīluma. Tas noteica arī «Jaunās Dienas Lapas» attīstību. To dibināja P. Stučka un Rainis 90-tajos gados kā latviešu marksistu — jaunstrāvnieku laikrakstu; 1905. gadā to vadīja Jansons-Brauns cīņā par proletariāta politisko uzdevumu realizēšanu dzīvē, bet 1914. gadā «Jaunās Dienas Lapa» izvērtās par banku direktoru E. Pipiņa, Zemgala un viņiem paklausīgā H. Asara organu.

Asie un dedzīgie strīdi un diskusijas «Idejā» par vispārējo latviešu rakstnieku un žurnālistu aronniecisko biedrību liecināja, ka «Idejā» notiek progresīvo un reakcionāro rakstnieku un žurnālistu krasa šķelšanās.

Pirmais imperialistiskais pasaules karš izbeidza šos strīdus «Idejā», jo cara patvaldība 1915. g. 15. februārī noliedza tās darbību.

1917. gadā buržuāziski demokrātiskās revolūcijas pirmajās dienās ar Andreja Upīša iniciatīvu «Ideja» īsu laiku sprīdi atjaunoja savu darbību. Savā runā «Idejas» atjaunošanas aktā Andrejs Upīts aizrādīja, ka latviešu kreisās demokrātijas rakstniekiem un žurnālistiem jāorganizējas savrup, jāatdalās no pilsoniskiem rakstniekiem un dzejniekiem, lai latviešu rakstnieku savienība jau pašā sākumā nenostātos uz sabiedriski un idejiski kaitīga nacionālistiskā kopuma ceļa. «Ideja» savas pastāvēšanas pirmajā laikā (1913. gadā) balstījās uz latviešu apzinīgās strādniecības daļu. Tagad, revolūcijas dienās, — aizrādīja Andrejs Upīts, — kreisās demokrātijas rakstniekiem vēl jo ciešāk jānostājas uz vecās «Idejas» platformas, jāorganizē strādniecības maksimālistiskie spēki. Tādēļ atjaunotajai «Idejai» jāsaistās ar strādnieku šķiras organizācijām.

Pretī atjaunotajai «Idejai» revolūcijas pirmajās dienās (6.—7. martā) K. Skalbe, Ed. Virza, K. Krūza, Zeltmatis, J. Akuraters un citi buržuāzijas idejiskie kalptni no jauna organizēja «Viskopus» latviešu rakstnieku un žurnālistu biedrību, kurā iegāja arī daži «Idejas» biedri — Art. Kroders, J. Kārkliņš, Ezerietis un citi, ar to aplicinādami savu atklāto demonstratīvo pāreju buržuāzijas ideoloģijai.

Revolūcijas dienās atjaunotā «Ideja» nevarēja plašāk attīstīt savu darbību. Tie «Idejas» biedri, kuri palika uzticīgi strādnieku šķiras lietām, pilnīgi iesaistījās politiskā darbā kā bolševiku agitatori, propagandisti un avīznieki. Viņiem bija jāizcīnā nīkšanas cīņas arī tagad bijušajiem «Idejas» biedriem, kuri tagad stāvēja revolucionārās strādniecības pretinieku pusē.

Savā laikā «Ideja» bija latviešu strādniecības un tās inteliģences ieročis cīņā pret carismu un pašmāju buržuāziju, pret latviešu «māmuļu», «Lidumu», pret sīkplūsonisko bulvāru presi.

T. Draudiņš

PIRMIE LATVIEŠU STRĀDNIEKU NELEGALIE MĒNEŠRAKSTI UN AVĪZES

Buržuāziskās Latvijas valdība, tāpat kā cara laika patvaldība, baidījās no strādnieku kustības. Lai gan darbs un panākumi, ko nelegālā prese veica cīņā pret patvaldību, bija liels un svarīgs, tomēr buržuāziskās Latvijas literatūras vēsturē par to nav minēts neviens vārds.

Kā radās šie pirmie latviešu strādnieku nelegālie mēnešraksti un avīzes? Kas viņus noorganizēja un izplatīja?

Te jāatceras 1896. un 1897. gadi, kad tika arestēti 138 redzamākie «Jaunās strāvas» darbinieki, to skaitā arī J. Rainis un P. Stučka, «Dienas Lapu», kas līdz šim iespieda rakstus par materialismu, propagandēja marksisma idejas, stimulēja strādnieku kustību, slēdza uz astoņiem mēnešiem.

Pēc «Jaunās strāvas» sagrauves notiek plaša nelegālu strādnieku pulcīņu organizēšanās. Rodas nelegālas literatūras nepieciešamība. Bet iespēst to Latvijā, kur katram solim seko žandarmi, nav iespējams. Lai gan daudzus jaunstrāvniekus ieslodzīja cietumos un aizsūtīja trimdā, tomēr dažiem izdevās aizbēgt uz ārzemēm — Amerikā, Sveci, Angliju u. c. Viņi bija tie, kas pirmie noorganizēja nelegālo strādnieku preses organu izdošanu.

Uz Ameriku emigrējošais jaunstrāvnieks D. Bundža 1898. gadā ar Bostonā latviešu strādnieku palīdzību nodibina zinātnisku un literāru mēnešrakstu «Auseklis». «Auseklis» iznāc nepilnus 4 gadus, reizi mēnesī. Līdz 1900. g. to rediģēja D. Bundža, pēc tam — J. Kundziņš. Latvijā to iesūtīja nelegālo socialdemokrātisko organizāciju formēšanās tas daudz ieietekmēja.

Auseklis

«Auseklis» zināma nozīme bija Amerikā dzīvojošo latviešu pašapziņas modināšanai. Par to «Ausekla» pirmā numura prospektā teikts: «Ar visiem saviem spēkiem kalpot to ļaužu interesēm, kuri visvairāk cieš no kapitāla jūga — to esam uzstādījuši par savu svētko pienākumu. Un ja mums tikai pa daļai izdotos strādnieku krūtīs iedvest pašapziņu, tad «Auseklis» būtu godam izpildījis savu uzdevumu.» Loti interesanti atzīmēt, kādas prasības šis mēnešraksts, kas iznāca pirms 49 gadiem, uzstāda latviešu rakstnie-

kiem. Pasvitrojot socio lo netaisnību kapitalistiskajā iekārtā, mēnešraksts aizrādā, ka «rakstniecībai jāizvēlas, vai tā grib lēkāt ap zelta teļu un aizstāvēt varmācības, vai atkal droši un noteikti uzstāties pret katru netaisnību un aizstāvēt izsūkto ražotāju šķiru.»

«Auseklis» par savu tiešo uzdevumu neuzskatīja strādnieku masu organizēšanu aktīvai revolucionārai cīņai; sakarā ar to arī revolucionāri marksistiskā līnija viņam nebija pietiekami izturēta. Tas bija «Ausekla» galvenais trūkums.

1899. gada beigās nodibinājās Vakarēiropas emigrantu grupa ar Fr. Roziņu, H. Pungu u. c. priekšgalā. Šī grupa izdod politisku, zinātnisku un literāru mēnešrakstu «Latviešu Strādnieks». «Latviešu Strādnieks» ir revolucionārā marksisma paudzējs, kam svešs oportunisms. Šī grupa izdeva revolucionāras nelegālas brošūras latviešu valodā: «Nost ar jaunajiem», «Ko krievu cari dara priekš tautas?» u. c. Liela loma šai darbā bija pašaj pazīstamajam revolucionāram, vēlākajam bolševīkam Fr. Roziņam-Āzim.

Latweschu Stradnieks.

«Latviešu Strādnieks» tiek regulāri iesūtīts Latvijā. Pirmā numura programmas rakstā par nostāju principālos jautājumos Fr. Roziņš — Āzis rakstā:

«Ja mēs atzīstam par netaisnību un nepareizību, ka nedaudzī bagātnieki dzer ļaužu sviedrus, laupa un izšķiē bezprātīgās dīzēs simtiem un tūkstošiem ēkļu cilvēku augļus, atmezdami pašiem izsūktajiem knapi tik daudz, cik vajadzīgs, lai nenosprāgtu badā, tad mūsu pienākums ir cīnīties un gāzt šo netaisnību un likt viņas vietā tādu sabiedrības kārtību, kur cilvēks cilvēku nelisūc, kur katram pieder viņa darba augļi, kur visi brīvi un vienlīdzīgi.»

Tāda sabiedrības iekārta ir socialistiska. Socialdemokrātijai pirmā kārtā jābūt kā politiskai partijai, otrkārt — revolucionārai partijai un treškārt — strādnieku partijai.

Runādams par Baltiju, Fr. Roziņš-Āzis atzīmē rūpniecības attīstību un strādnieku koncentrāciju pilsētās un secina: «Cīņa jau ir sākusies un nebeigsies vairs, pirms «zelta elka templis» nebūs gāzts.»

Ar 8. numuru «Latviešu Strādnieks» izbeidz savu gaitu, bet pēc īsa starpbrīža atdzimst jaunā izdevumā — kā «Socialdemokrāts».

Socialdemokrāts

«Socialdemokrāts» ir tiešs «Latviešu Strādnieka» pēctecis. Viņu vada agrākā grupa ar Fr. Roziņu priekšgalā. No «Latviešu Strādnieka» viņš atšķiras vienīgi ar to, ka tam ir dzīvākas saites ar Latvijas strādnieku kustību. Sākumā tas iznāc kā neperiodisks rakstu krājums, bet no 1902. gada februāra kā regulārs mēnešraksts un oficiāls partijas organs. Pirmais «Socialdemokrāta» numurs iznāca 1900. gada beigās, pēdējais — 1905. gada septembrī.

«Socialdemokrāts» palīdzēja partijas nodibināšanā un tās programmas izstrādāšanā. «Socialdemokrāta» redakcija bija tiešos sakaros ar leninisko «Iskru».

1904. gada martā Latvijā sāka iznākt «Cīņa», kas, sākot ar 4. numuru, bija «Baltijas Latviešu Socialdemokrātiskās Strādnieku Organizācijas» organs. Tas bija vēsturisks notikums latviešu strādnieku kustībā. Pirmās numurs iznāca 3.000 eksemplāros. Gadu vēlāk «Cīņa» iznāc jau 10.000 eksemplāros un 2 reizes mēnesī. Tā kļušot ļoti populāra, mīļa un dārga katram apzinīgam strādniekam, (izmēnot laika posmu no 1908. līdz 1914. g. — līdz IV LSD kongresam, kad «Cīņa» nonāk mazinieku rokās).

«Cīņai» ir lieli nopelni ne tikai 1905. gada revolūcijas sagatavošanā, bet arī pirmā imperialistiskā kara atmakošanā un lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas sagatavošanā.

Bihna.

Pēc 1917. gada Februāra revolūcijas «Cīņa» atkal sāka iznākt Rīgā. Bet pēc Kerenskā pavēles tās izdošanu 1917. gada 26. augustā noliedza. Kad vācieši ieņēma Rīgu, tā atkal iznāca pagrīdē. 1919. gadā «Cīņa» iznāca kā legāls Padomju Latvijas bolševiku partijas centrālorgans.

Tāda īsos vilcienos ir mūsu nelegāls preses cīņas gaita.

J. Kļaviņš

IGAUNU OPERA UZ LATVIEŠU OPERSKATUVES

Eižena Kapa «ATRIEBĪBAS UGUNIS» Valsts Operas un baleta teatrī

Laikmetīgas, sociāli nozīmīgas operas problēma padomju muzikā ir viena no visaktualākajām un reizē arī visgrūtākajām. Operas tradīcija ir viskonservatīvākā, sastingušākā, saistīta ar visdažādākajām konvencionālītātēm. Lai atceramies tikai, cik ilgi operu gūstā turējusi, piemēram, galma gaume un estētika, pseidoklasiskie heroiskie sižeti utt. Jauna satūra apgušana operai vienmēr nozīmējusi tās lielos vēsturiskās attīstības robežstabus, jo tas nenovēršami lauz arī agrākos operas stīlus. Daudz drosmes, novatorisma gribas, asas sava laika prasījumu izjūtas vajag padomju operkomponistam, lai veidotu operā jauno, padomju dzīvē tuvo vienu, lai rastu tai atbilstošu muzikālo ietēri. Šo meklējumu principālais un mērķtiecīgais gala punkts ir jauna operas vēsturiskās attīstības etapa ievadījums. Ja komponistam ir šai ceļā paraugi, kurp atskatīties, tie visdrīzāk meklējami krievu realistikās un vēsturiskās tautas operas stīlos: dažādo padomju tautu rakstura un folkloras īpatības jaunajai padomju operai var piešķirt visbagātākās nacionālās iezīmes un atšķirības.

Igaunu komponista Eižena Kapa «Atriebības uguns», par ko autors saņēma Staļina premijas godinājumu, ir pirmā lielā padomju opera uz mūsu operskatuves. Lielā, vērienīgā stilā pasniegta, tā mums rādīja spēcīgu un mākslinieciski augstvērtīgu padomju operas realizējumu. Operas sižetam — posmam no igauņu tautas gadsimtu līgajām cīņām pret vācu iebrucējiem — ir plaša vispārīgā idejiskā nozīme. Vēsturisko notikumu, kas operas pamatā — igauņu tautas sacelšanās pret vācu feodāliem 1343. gadā, — savīņo mūs, latviešiem, ne mazāk kā pašu tautu, par kuras likteņiem opera stāsta. Par mūsu dzimteni tāpat bija nogūlies vācu krusteņu un feodāļu vairāk par septiņsimt gadu ilgais smagais jūgs, «ar uguni un zobenu» tie pārstaigāja mūsu zemi, un vēl neseno, tikko aizgājušā kara dienu posts, ko nesa vācu iebrucēji, mums sāpīgi dedzina sirdis. Tā operas darbība, kas norisinās pirms sešsimt gadiem, cieši savijās un sasauca ar mūsu dzīvo tagadni.

Sižeta dramaturģiskais izveidojums Paula Rummo libretā (ko teicami latviski atdzejojusi Elīna Zālīte) izkārtots 3 cēlieņos un 5 ainās, labi atbilst operas stila prasījumiem, ir skaidrs, koncentrēts, spriegs arī darbības dramatiskajā kāpinājumā. Neizdevīgāka vienīgi pirmā aina, kurā pārāk schematiciski nomainās kora un solistu skatī, un zināms paralelisms starp otro un ceturto ainu (atbēdību savērēstības skatī) mazīna pašas par sevi monumentalās priekšpēdējās ainas iespaidu.

Stila ziņā «Atriebības uguns» ir ista tautas opera, kurā dramaturģiski un muzikāli pirmajā plānā kā galvenais aktīvais spēks izvirzīta pati tauta, tautas masas (iedomāsimies līdzīgi tādas operas kā Musorgska «Boris Godunovs», A. Kainiņa «Baņutu»). Visai operai tas piešķir sevišķu monumentalitāti, varenumu, bargumu.

Operas muzikālais veidojums izcili bagāts, dramatiski spēcīgs. Eižena Kapa personā igauņu muzikāli radies meistars, kas spoži pārvalda operkompozi-

cijas stīlu un līdzekļus, kā muzikālā valoda ir ļoti svaiga, melodiski valdzinoša un kas ir arī spilgti nacionāli iezīmīga. Pēc paša komponista vārdiem, operā tautas muzikālais materiāls nav izņemot vienu — ļoti vecu igauņu tautas mēldiju, kas izveidota par sacēlušās tautas tēmu un kas iet kā iezīmīgs vadmotīvs cauri visai operai. Bet daždas melodiskās intonācijas operā ir tik nacionāli raksturīgas, īpaši trešajā ainā (kāzu skatī), pa daļai arī pirmajā ainā, ka tās varētu noturēt par istām igauņu tautas melodijām. Komponistam ir arī lieliska kontrastu spēka izjūta ass dramatisks instinkts. Visi galvenie solo dziedājumi sakoncentrēti trijās pirmajās ainās — Saimas arijā pirmajā ainā, lielais Vambo dziedājums otrā ainā u. c., tāpat lielle ansambļi. Šo pirmo triju skatu pamatraksturs visumā dots gaišs, tie ir tautas svētki pirmajā, kāzas trešajā ainā, kur komponists koros, dejās, ansambļos, solo dziedājums radis daudz silta lirisma, dzidruma, nacionālā kolorīta. Kā baigs bieds šis ainas pārtrauc apbrūnoto lēnu kunga kara kalpu parādīšanās, kas ienes nāvi un postu tautas laimīgajā dzīvē. Lieliski savā acilātibā ir atbēdību savērēnleku virukori vidū starp šīm ainām. Pēdējā cēliena abas ainas ir tiri kora skatī ar lielu dramatismu, īpaši lielu iespaidu dod virišķīgi drūmie sacēlušās tautas masu kori, kad iedegas atbēdības uguns. Sevišķs kolorīts vācu bruņinieku korim pēdējā skatī, ciets, baigs, panākts vīduslaiku muzikā stīlizējuma līdzekļiem (polifoniski, cantus chorali stīla u. c. elementi). Autoram izdevies arī panākt viscauri operā iespaida un interese kāpinājuma efektu. Ievērojami arī tiri simfoniskie posmi operā — tās

priekšspēle ar sacēlušās tautas un vācu feodāļu tēmām, tieši Rīgas uzvedumam rakstītā dramatiskā starpspēle starp pirmo un otro ainu, tautas dejas. Vispār operas orķestraļā valoda, pārsvarā tumši tembrēta, ir visai ekspressīva un komponista rokās kļūst par vienu no galvenajiem muzikāli dramatisks izteiksmes nesējiem.

Operas uzvedums veikts ar lielu paciātibu, enerģiju, plašā al fresco vērienā. Par uzveduma pamatvērtību atzīmējams vispārīms tā teicami vienotais stīls, kur visi uzveduma līdzekļi un elementi sakļūti un koordinēti kopiespāida panākšanai. Bagāts, ekspressīvs, dramatisks un dinamiski spriegs ir viss muzikāls elpojums, ko vada dirigenta nopelniem bagātā mākslas darbinieka Leonida Vignera roka, kuras ārējo žestu gan daudzkārt nevaram slavēt, bet no kā personības vienmēr izstaro enerģija un gribas impulsi, kas iedzīvina muziku un nekād nav vienmērīgā. Režisors Kārlis Liepa «Atriebības uguni» uzvedumā devis savu labāko līdzšinējo inscenējuma un režijas sniegumu. Vispārējais uzveduma plāns labi izdomāts, tajā ir lielas, monumentālas līnijas, patiesi radošs vēriens. It īpaši spēcīgi režisors spējis veidot lielos masu skatus, panākt dažos sugestīvo iespaidu. Vēl lielāku gribētos sajūst režisora ietekmi uz dažu atsevišķu lomu, īpaši nepakļāvīgāka materiāla veidošanu. Apšaubīt var vienu otru detaļu, piemēram, jālūko atrast citāds atrisinājums Saimas «karināšanai», kas ar visu savu dabiskumu tūmēr skatītāju psiholoģiski nepārliecina; nāv ista iespaida arī trešajā ainā zemnieku un vāciešu sadursmei pēc līgavas nolaupīšanas. Kā skatuves gleznotāju uz mūsu

operteatru skatuves pirmo reizi redzam Kārlī Miezīti, kas ar teicamu stīla izjūtu radījis operas dekoratīvo ietēri, lūkodams ietvert tajā ziemeļnieciskās dabas nopietno kolorītu; tādskatī kā ceturtais (atbēdības ugunis) pēdējais (feodāļa pils iekšteļa) paliek dziļi atmiņā.

Operas centralais spēks, kā jau teicām, ir kori. Tie ne tikai galvenais darbību virzītājs elements, bet arī pilni vokāla krāšņuma, dramatisks izteiksmības. Lielos un atbēdīgos uzdevumus kora kolektīvs veicis pilnvērtīgi, tā dziedājumi saista un aizrauj. Tas arī abu kora šefu — galvenā kormeistara Rūdolfa Vanaga un kormeistara Haralda Medņa nopelns. Operā ir arī dažas dzīvas tautiska rakstura dejas baletmeistara A. Ozoliņa iestudējumā; tās cieši saistās ar operas darbību lieļajos tautas svētku un kāzu skatos.

Galvenās, vadošās solistu partijas operā ir novada vecākā — vanema meita Saima un tās līgavainis Vambo abi heroiski cīnītāju tēļ par tautas brīvību; tiem blakus, vairāk liriskā ievirzienā, jaunais, dedzīgais Neme un tā līgava Sirje. Ne visas šīs lomas uzvedumā ieguvušas spilgtāko realizējumu. Pirmizrādes sastāvā spēcīgākie impulsi izstaroja no sieviešu tēliem. Īpaši Annai Ludiņai Saimas tēlā izdevies radīt liela vēriena lomu, kurā māksliniece paceļas līdz patiesam traģismam. Viņu redzam visās ainās. Saimas loma ir kā visas igauņu tautas brīves gara simbols, viņa iet visur, kur viņa sauc, nāves un ciešanu nebaidīdamās. Skaists un ekspressīvs arī Ludiņas dziedājums — Saimas lielajā arijā operas sākumā, ansambļos, dramatiskajos skatos. Dziedātāji šī loma pieder izcilākajām visā tās repertuārā.

Vambo ir jaunais sacēlušās tautas vadonis, kam mirstošais vānems dod uzdevumu turpināt cīņu līdz uzvarai. Lomas raksturs ne visai atbilst tās tēlotāja nopelniem bagātā mākslini-

A. Klinka — Sirje, A. Skara — Neme

Aleksandra Daškova īpatnībai. Mākslinieks partiju dzied ar itāliska belkantista, skaistas melodijas veidotāja rūpi, bet maz spēdams atklāt tajā galveno dramatisko saturu, paceļošo, aizraujošo brīvības cīnītāja spēku. Tā operas sceniskais realizējums svarīgā vietā paliek pilnīgi neizveidots. Pa daļai tas pats sakāms par otru lielāko vīriešu lomu — Nemi, kurā Arnolds Skara labāks mīletājs, bālāks kā cīnītājs. Valdzošs jaunās dziedones Augustes Klinkas liriski traģiskais Sirjes tēls, vienkārs, silti izteiksmīgs, ļoti tīkams arī tirajā dziedājumā. Nelielo mātes lomu nopelniem bagātā mākslas darbiniece Helena Berzinska prata izveidot ļoti dabisku un sirsnīgu. Lielākajām operas lomām pieder arī vanema Mehisa tēls; Gustāva Neimaņa veidojumā to redzam pietiekami iezīmīgā reljefā gan vokālī, gan lomas dramatiskajā pīkšne.

Viens no skatuves vispilnīgāk izveidotajiem tēliem ir Aleksandra Viļumaņa lēnu kungs. — Feodāļa raksturojumam dziedonis pratis atrast gan vaibstus, gan bals intonācijas, kas pilnīgi atsedz šā tirana baigo cīnīsmu un rupjumu. Viņa verdzīks kalps ir vagars Kulle, kas nodevis savu tautu, bet arī no saviem kungiem beļās saņem tikai nāves algu; Arnolds Jēkabsons šai iezīmīgajai lomai visai raksturīgs interpret. Tāpat šai zemisko tipu galerijā vēl jāpievieno Aleksandra Kortana bruņinieka tēls.

Nelielās lomās vēl pieminami M. Pūce, P. Dancis, P. Gailis, A. Grinbergs, A. Krauklis, A. Frinbergs, P. Grāvelis, J. Opmanis, P. Ābolkaļns.

«Atriebības uguns» neapšaubāmi pieder mūsu Operas un baleta teatra izcilākajiem uzvedumiem. Tas nozīmīgi padziļina arī mūsu attieksmes ar brālīgās igauņu tautas mākslu, ļaujot to pilnīgāk un būtiskāk izprast. Jaunā opera ir arī darbs, kura idejiskā un mākslinieciskā vērtība prasa, lai katrs to pazītu.

Jēkabs Vītolīns

Igaunijas mākslinieki par «Atriebības uguni» uzvedumu LPSR Valsts Operas un baleta teatrī

Noskatījies E. Kapa operas «Atriebības uguns» pirmizrādi LPSR Valsts Operas un baleta teatrī, varu apsvēkt LPSR Valsts Operas un baleta teatra kolektīvu ar lielu māksliniecisku sasniegumu. Šī pirmizrāde bija mums, igauņiem, svētku diena. — Mēs redzējām pirmo reizi šo operu pilnvērtīgā inscenējumā uz lielas skatuves, kādas mums pagaidām nav. Sevišķu interesi mums radīja tas apstākļi, ka redzējām igauņu dzīvi tvertu latviešu skatījumā. Kaut gan operā ietvertās idejas kā latviešiem, tā igauņiem ir kopīgas, katrā tautā tās traktē dažādi, izejot no savām nacionālām īpatnībām. Uzveduma ārējais ietērs mums pārsteidza ar savu krāšņumu. Arī šīni plāksnē jūtām izpauzmes latviešu tautas īpatnības. Ja igauņi mīl mierīgākas un atturīgākas krāsu saskaņas, tad latvieši to pašu izsaka spilgtākām, kontrastu bagātākām krāsu kombinācijām. Tāds pats īpatnējs latviešu skatījums bija sajūtam uzveduma kostīmu izveidojumā. Uzvedumā ietvertās dejas, atšķirībā no Tallinas uzveduma, izauga no kopīgās skatuves kustību līnijas — pie mums

tās bija izveidotas kā atsevišķi deju numuri. Arī te bija sajūtam īpatnējais latviešu traktējums. Uzdevums sagādāja mums, igauņiem, lielu māksliniecisku baudījumu un mēs ieguvām ne vienu vien jaunu atziņu.

Sempers.
Igaunijas PSR Mākslas lietu pārvaldes priekšnieks

E. Kapa operas «Atriebības uguns» pirmizrāde LPSR Valsts Operas un baleta teatrī izvērtās man par lielu māksliniecisku pārziņojumu. Sirsnīgi apsvēicu teatra kolektīvu un visu latviešu padomju teatra mākslu ar aizraujošu un varenu uzvedumu un esmu ļoti pateicīgs, ka mūsu brāļu tautas latviešu operas mākslinieku saime prata visā pilnībā atrisināt operas autora mākslinieciskos nodomus. Šis jaunuzdevums nenozīmē tikai latviešu un igauņu mākslinieku draudzības padziļināšanos — tas ir arī jo nozīmīgs kilometra stabs brālīgo latviešu un igauņu sadarbībā varenajā padomju tautu saimē, sadarbībā, ko veicina kaimiņu tuvums, vienādās brīvības cīņās, bet

galvenokārt kopīga socialisma celšana Baltijas jūras krastos.

Pauls Rummo.
operas «Atriebības uguns» libreta autors.

Braucām uz E. Kapa operas «Atriebības uguns» pirmizrādi LPSR Valsts Operas un baleta teatrī ar lielu interesi, jo bijām dzirdējuši daudz atziņu vārdus par šīs operas inscenēšanas darbiem no mūsu koleģām Igaunijas PSR nop. bag. mākslinieces Elzas Mazikas un režisora J. Rosara, kas daļēji bija šo darbu aculiecinieki. Redzētais pārsteidza mūsu cerības. Krāšņais inscenējums, lieliskais orķestris, solisti un koris sniedza mākslinieciski pilnvērtīgu izrādi. Atgriezīties Tallinā ar daudz jaunām atziņām, kuras izmanīsim tad, kad būs gatava mūsu «Estonia» teatra jaunā celtnē un mēs par jaunu pārstudēsim šo operu, piemērojot to jaunās un plašās skatuves apstākļiem.

«Estonia» teatra solists
Igaunijas PSR nop. bag.
māksl. M. Tarass,
«Estonia» teatra kora artiste
A. Sarne

J. SUDRABKALNS

PAVASARA VĀRTOS

VK(b)P CK februāra plenums apsprieda jautājumu par lauksaimniecības kāpināšanas pasākumiem pēckara laikā un pieņēma svarīgu lēmumu. Partijas lēmums rada dzīvas atbalsis visā padomju valstī. Nepilnu mēnesi vēlāk «Pravda» publicēja Altajas novada lauksaimnieku vēstuli biedram Staļinam, kurā viņi atbildīgajās priekšpavasara dienās uzaicināja iesaistīties socialistiskā sacensībā par godu Lielā Oktobra trīsdesmitajai gadsķīrtai visus Padomju Savienības lauksaimniekus. «Pravda» rakstīja: «Ikvienš padomju zemnieku aicinājums atrod dedzīgu atbalsi visā tautā». Šo vārdu patiesība pilnā mērā piepildās arī šopavasār. Bagātā sibiriešu graudu deva bija liels atbalsis dzimtenei kara laikā, ar devīgu roku sibirieši palīdzēja apgabaliem, kas cieta no pagājušā gada sausuma. Altaja kolchozi vien nodeva valstij virs plāna divpadsmit miljonu pudu labības.

No visām Padomju Savienības malām altajiešu aicinājumam skan mūndras, apņēmīgas atbildes. Padomju patrioti pareizi izpratuši, dziļi sajutuši partijas lēmuma nozīmi un ar sajūsmu solās kāpināt savu darbu. Kvēli pūkst padomju patrioti sirdīs.

Latvijas K(b)P CK XVI plenums sīki aplūkoja visu, kas lauksaimniecības pacelšanai padarījis un vēl darāms mūsu dzimtajā republikā. Partijas balsis arī mūsu zemē atrada dzirdīgas ausis un jūtīgas sirdis. Latvijas darba zemnieki arvien rosīgāk atsauca socialistiskās sacensības aicinājumus. Bet darbi vēl tikai sākumā, un visiem Latvijas pilsoņiem jābūt gataviem, lai tie ritētu šīrti, saskaņotā gaitā, lai mūsu tīrumi šopavasār visi būtu kārtīgi apkopti, lai zemē gultos krieta sēkla, kas rudenī dotu kuplu ražu. Katrs grauds, katrs lauks, katrs ciems met svaru kausos dārgu krāvu, bet darbs un darbā ražīgums jākāpina visiem Latvijas

lauksaimniekiem, tikai tad būsim godam paveikuši savu uzdevumu, tad ražēnāka un stiprāka kļūs mūsu dzimtene.

Šai lielajai kampaņai jāiesaistās arī sirdi un dvēseli, ar visām zināšanām un talantu arī latviešu rakstniekiem. «Pravda» 22. martā rakstīja: «Boļševistiskā prese arvien ūtīgi, vērtīgi izturas pret visu jauno, dedzīgi cenšas visu jauno iedzīvīnāt, izplatīt. Patlaban viens no mūsu avižu viscildēnākajiem un vajadzīgākajiem uzdevumiem ir — plaši izplatīt visus sasniegumus un pieredzi cīņā par augstu ražu. Augustu uz slavas vairoga jāpāccel lauksaimniecības pirmrindnieki.»

Tas pats jāatgādina arī rakstniekiem. Laikrakstā «Kultura un dzīve» Altaja VK(b)P novada komitejas sekretars Belajevs aizrādīja, ka radio, kino, mākslinieku brigādes, grāmatu izdevniecības nepietiekamā mērā palīdz lauksaimniekiem darbā, ko partija un valdība izvirzījušas dzīves priekšplānā. Kurskas apgabala komitejas sekretars Doronins pieskaras tieši arī rakstniecībai. Viņš saka: «Mūsu dairrakstniecībā, kino filmās, žurnālos līdz pat šim laikam nesastapsim atspoguļotus visus tos procesus, kas patlaban norisinās sādā. Padomju zemnieki gaida no rakstniekiem, kinematografijas un mākslas darbiniekiem, lai viņi attēlo dzīvi un kolchoznieku varonīgo darbu.»

Vēl lielākā mērā, asākā veidā šie vārdi attiecas uz mums, latviešu padomju rakstniekiem. Krievu tauta jau pilnīgi pārveidojusi savu lauku dzīvi, tur dziļi iesakņojušies kolchozi, socialistiskās saimniecības principi, izauguši jauni zemnieki, jaunas pasaules cēļāji. Vairāk nekā desmit gadi arī jau aizritējuši, kopš iznākusi Aleksandra Tvardovska ievērojamā poema par zemnieku Nikitu Morgunoku, kas veltī meklē teiksmaino Muravijas zemi, zemnieku paradīzi, līdz atskārst, ka tā ir tepat acu priekšā, jaunajā padomju valstī. Murava krie-

viski nozīmē zaļu mauriņu, kuplu, jaunu zāli, kas krievu tautas dziesnās mīļi saucas zīda zāle, un šī zālē zīda zālē līksma un bieža zaļo jaunajā Muravijā, padomju kolchozos.

Kopā ar krievu tautu, kas rāda ceļu visos revolucionārajos progresīvajos pasākumos, lauki uzskāuši jaunās gaitas arī pārējās padomju republikās. Mums vēl vismazāk pēdzīvojam, mēs socialistiska zemē vēl esam jaunsaimnieki, mums vēl sīvi jācīnās pret veciem aizspriedumiem, pret budžu paliekām, kaitniekiem, pret veco cilvēku. Ja lasām, ka savrupās, individuālās mantkārnieku tieksmes vēl izsaujas kā apslēptas, gruzdošas liesmas vienā otrā kolchozā, ka vienā otrā vietā pārkāpj kolchozu dzīves pamatlikumus — lauksaimniecības artēlu nosacījumus, mēs domājam, ka mūsu dzīvē simtkārt vairāk veco sārpu.

Vecais jāizmēž. Bet nav līdzēts ar to vien, ka nosodām kādu parādību, ka ar likuma burtu aizliedzam kādu darījumu vai parāžu, pārmainām kādu nosaukumu. Vecais jāiznīcina domās, sirdī, dzīvē. Nevar pieļaut, ka rīkolujs paliek tikai uz papīra, bet slepeni vai pat puslīdz atklāti viss rit pa vecam. Kur tas notiek, tur nav pietiekamā modras ne vien attiecīgās iestādes, bet arī pati sabiedrība, tur maz darbojušies pagasta vai apriņķa progresīvie elementi, tur maz palīdzējuši idejiski vadītāji. Un tos mēs meklējam un saskatām ne vien partijas un valdības organos, bet arī rakstniecībā, mākslā, zinātnē. Jānokrata no pleciem puravīksmā sava kaktiņa, sava stūrīša vecais slogs šīs formulas šaurajā mītpilniskajā nozīmē. Katrs prātīgs cilvēks saprot, ka ne socialismis, ne komunisms nenozīmē personīgās dzīves likvidēšanu. Taisni tagad Latvijā savs kaktiņš, savs stūrītis zemes ir tūkstošiem cilvēku, kam agrāk nebija kur galvu nolikt, kas agrāk dzīvoja citiem

par kāju pamešlu, kā celmalas stiebrī, ko mēdī gājējiem ir braucēji. Padomju iekārtā ikvienam ir savs īpašums, savas mantas, ko viņš iegādā saskaņā ar savām vajadzībām un savu gaumi, ikviens veido savu personīgo dzīvi pēc saviem ieskatiem un savas prasmes, — bet nevienš nedzīvo aiz mūriem, mērīgi krādams červoncu pēc červonca un mierīgi noskatīdamies, ka citam kļājas grūti, ka sārbrim māju apmeklējušas bēdas un likstas. Puravīksmā sīkpašnieka savtīgai iekārei preti nostājas sabiedrības, valsts, tautas intereses, kas savīļno un vieno tūkstošiem, miljoniem pilsoņu. Šis pareizi saprāstās kopinterese, jaunās cilvēces idejas vadījušas Altaja novada kolchozniekus, kas aruši, sejuši un plāvuši tik rūpīgi un lietpratīgi, ka varējuši dzimtenei dāvēt divpadsmit miljonu pudu labības. Lai zeļ un aug spēkā dzimtene, kopā ar viņu augš tavs spēks un tava laime.

Vecais jāizmēž, jāatmasko naidnieki, jāparāda mākslas darbos, cik lielu launumu viņi nodara tautai, cik zema viņu nodevība, cik bīstami viņi Latvijas nākotnei. Tā ir negatīvā līnija. Pērkonā dārdos un kauju liesmās iesākas katra revolūcija, kas noārda to, kas satrunējis, kas nomāc jaunos asus, jo labprātīgi vecais nekur nemirst. Un nemitīgi modrība allaž jāseko negatīvam parādībam, arī tad, kad sākusies jaunās dzīves celme, jāroda visi, kas šo celsmi aizkavē vai posta.

Tā ir viena puse. Otrā ir pozitīvā līnija. Jāpāccel augstu uz slavas vairoga visi tie laudis — stacharovieši, trieciennieki, pirmrindnieki, jaunu pasākumu ierosinātāji — vienalga, kā mēs viņus kuro reizi saucam, — visi tie, kas pašāzliedzīgi un neatlaidīgi ar dziļu sajūsmu un krietnām sekmēm veic savus darbus, savus pienākumus. Jāparāda citiem, kā pēc viņi te dara, kur viņiem cēlies tāds spēks, kādi mērķi viņus vada. Tas jādara zināms gausajiem, glēvajiem, inertajiem, kas vienaldzīgi atmet ar roku, kad viņus skubina nomest gliemeža kūtrumu. Jā-

parāda, ka jaunās dzīves sekmētājus vada padomju valdības un komunistiskās partijas nosacītie mērķi, ka viņus iedvesmo jaunais laiks, plašās perspektīvas, taisnīgas un laimīgas nākotnes ainas. Blakus idejiskai nostādnei jāparāda un jāpropagandē tiri tehniskā prasme, vērtīga pieredze, svarīgie jauninājumi, jā māca, kā vieglāk un labāk veikt darbu. Rakstnieka uzdevums šai pozitīvajai līnijai ir tikpat svarīgi kā negatīvajai, un ja skatām dzīvi lielā tvērienā — vēl svarīgāki, vēl cildēnāki, vēl ražēnāki. Visi tie pārkāpumi, ar kuriem nodarbojas prokurors, nepelna, ka tos pārvērs stāstā vai lugā. Tie sarit tipiskā materiālā, vispārīnā, no tiem izaug mākslas darba negatīvie tēļi, bet atsevišķie fakti var noderēt par krāsainām detaļām. Labais, gaisais, ko redzam dzīvē, palīdz mums raiņisko terminu lietojot, mainīties uz augšu, aizrauj līdz citus — simtus un tūkstošus. Mākslas darbs, kurā būtu sablīvētas tikai tumšās puses, ir nederīgs, kaitīgs. Gaisajam jābūt pārsvarā, lielā pārsvarā, jo tā tas ir mūsu dzīvē. Darba zemnieks, traktorists, komjaunietis grib redzēt, kā viņa darbs ietekmē dzīvi, pārvērs to, grib sajūst ar visu sirdi, ka nekādi šķēršļi, nekādi kaitnieki nevar apturēt jaunās iekārtas attīstību un galīgo uzvaru. Mūsu tauta savā vairumā, masā jūt, redz, saprot, ka noticis liels lūzums Latvijas laukos, lūzums uz jaunu un labu, jo bez šādas jutības un saprāsmes nebūtu iespējami tie sasniegumi, kas atzīmēti daudzās pagastos un dažādās nozarēs. Bet masu jūtas un domas rakstniekam jāpārvers tēlos, varonos, kas nostājas katrā acu priekšā, stāsta par izcīnīto, paveikto un skubina tālāk. Jo rakstniekam jāiet gan allaž kopā ar dzīvi, ar šodienu, bet jāredz arī tālāk, jāvada uz nākotni.

Rakstnieku sanāsmē, kas notika Rīgā pēc partijas lēmumiem par lauksaimniecību, Ignats Muņnieks un Kārlis Krauliņš atklāti runāja par trūkumiem latviešu padomju rakstnieku darbā un par rakstnieku galvenajiem uz-

PETRAS CVIRKA

Pirmā Maija svētkos, kad padomju darbaļaužu tūkstoti lepi demonstrēja savu nelokāmo apņēmšanos cīnīties par Padomju zemes tālāku uzplaukumu, par ilgstošu mieru starp tautām, šaura telegramas lapīna no Lietuvas atnesa pēkšņu sāpju vēsti: miris Petras Cvirka. Miris Lietuvas Padomju rakstnieku savienības priekšsēdis, viens no ievērojamākajiem autoriem lietuvju padomju rakstnieku saimē, prozaikis ar tālu slavu Padomju zemē, rakstnieks, kura romāni vienmēr saistījuši Latvijas padomju lasītājus.

Petras Cvirka sirds pārstājis darboties pārkārt priekšlaicīgi. Pašlaik, kad Padomju Lietuvā, kuras patiesīgai notiešanai Cvirka bija vēltis visu savu māksliniecisko spēku, noris strauja dzīves augšupeja pa socialisma ceļu un kas ik dienas izvirza jaunas tēmas lieliem mākslas darbiem, lietuvju padomju rakstniecība asi izjūt tāda liela talanta trūkumu, kāds bija Petram Cvirkam. Rakstnieks mira, kad viņa vērotāja un vērtētāja skats bija sasniedzis pašu asumu, kad viņa roka bija ieguvusi meistariņu briedumu.

Petras Cvirka, tāpat kā viss vairums jauno padomju republiku — Lietuvas, Latvijas, Igaunijas, Moldāvijas — rakstnieku, izaudzis un nobriedis cīņā ar tautai naidīgiem režīmiem buržuāziskās diktatūras laikos. Viņš bija dziļi ieskatījis tālaika darba tautas posta un beztiesības dzīvē, vienmēr prata atkārt šautrīgus, drošus, pret visāda veida tautas apspiedējiem un verdzinātājiem vērstus vārdus, prata saskatīt pats un rādīt darba tautai pareizo ceļu uz atbrīvošanu, uz brīvu darbu, uz socialistisko padomju valsti un nenoguris strādāja šīs valsts aizstāvēšanai un stiprināšanai. Petras Cvirka pieder pie tiem padomju rakstniekiem, kuri, labi pazīdami savas tautas asins svieteriem rakstīto vakardienu, kļuva par dedzīgiem saucējiem uz saulainu rītdienu.

Lietuvju literatūrā Petras Cvirka ienāca kā fašistiskās Smetana Lietuvas drosmīgs kritizētājs. Viņa pirmā grāmata — nelielais dzeju krājums «Pirmās mīses» («Pirmos mīšos» 1928.), kas ir asa ironija par ārzemju imperiaļistu balstītās Lietuvas varasvīriem, piedzīvoja asus reakcionāru uzbrukumus un tika konfiscēta kā «pretvalstiska» grāmata. Ar šo grāmatu jaunais autors savu talantu nodeva lietuviešu darbaļaužu rokās, nostādāmie vienā frontē ar tiem Lietuvas rakstniekiem un kultūras darbiniekiem, kuri cīnījās par tautas brīvību un tiesībām. Viņš bija karsts padomju literatūras un kultūras draugs un popularizētājs. Šai laikā Petras Cvirka saistījās ar antimetaņisko literatūru grupu «Trešā fronte», kas izdeva arī tāda paša nosaukuma žurnālu («Trešio fronto»). Reakcija šo žurnālu slēdza, tā līdzstrādniekus, kuru skaits bija lielākie Padomju Lietuvas rakstnieki un dzejnieki, piemēram, dedzīgais tautas dzejnieks Lūdas Gira, Antons Venclova un citi, visādi vajāja. Boikotēja, noliedza grāmatas, apcietināja, liedza strādāt. Taču reakcija veltīgi mēģināja salauzt jauno spēku.

«Trešās frontes» laikā Petras Cvirka sāk pievērsties prozai. Žurnālā parādās viņa pirmās noveles, kuras pēc tam autors sakopo un izlaiž grāmatā («Saulēlydis Nykos valsčīņje»). Šī grāmata gan vēl uzrāda sācēja iezīmes — tajā daudz lieka romantisma, nedrošu vilcieni, bet reizē ar to tā iezīmē jaunajam prozaikim vēlāk tik raksturīgo elementu — spēcīgo satiru un svaigo, neimīto tautas valodu.

1934. gadā Petras Cvirka laiž klajā savu pirmo plašāka apmēra grāmatu — satirisko romānu «Franks Kruks». Tajā viņš bezbailīgi atsedz buržuāziskās Lietuvas izto būtību, tās «darīšanu virus» un «patriotus» bez oficiālo rāmo smaidu maskām un bez polstētu plecu frakas mugurā. Romāna galvenais varonis — uz Ameriku emigrējušais lietuvietis Franks Kruks, kas atgriezies «neatkarīgajā» Lietuvā un cenšas to izveidot, paša Cvirka vārdiem sakot, par «otru

Ameriku». Tas notiek laikā, kad buržuāziskajā Lietuvā sāka rasties dažādas Amerikas lietuvju akciju sabiedrības un fabrikas. Daudzi amerikāņi Lietuvā kļuva bagāti, bet daudzi bagātie tika veikli atbrīvoti no saviem līdzekļiem, pateicoties savu šējenes tautas brāļu veikalām machinacijām, kuri, izrādījās, kapitalistiskajās blēdībās pārsēja pat savus aizokeāna skolotājus. «Franks Krukā» (kas latviskajā tulkojumā Rīgā iznāca 1941. gadā) P. Cvirka parādīja Lietuvas buržuāzijas satrunējošo morāli. Bet pats apzīmējums «Franks Kruks» iegāja Lietuvas tautas valodā kā krāpnieka un veikla auglotāja sinonims.

Romānā vietumis vēl pavid jaunā autora nedrošie spaiļas vilcieni, trūkst skaidras socialas virzības, taču tas ir visai nozīmīga parādība lietuvju literatūrā — asa, nesaudzīga pseido-Lietuvas kritika.

Petras Cvirka otra lielā grāmata, romāns «Zeme barotāja» («Zeme skaitintojā»), ir garš vēstījums par Lietuvas jaunzemnieku Juri Taruti, kas, ticis pie alksmīgi kārotas zemes, kuru «neatkarīgā» Lietuva tam piešķir savās izslāvētās zemes reformas izpildījumā, kļūst par izsūkšanas objektu bagātajiem Lietuvas saimniekiem un kapitalistiem. Romāns «Zeme barotāja» ir droša grāmata par buržuāziskās Lietuvas vilts agrarreformu. Un ne tikai tāda vien. «Zeme barotāja» parāda, kā bijušie Lietuvas valsts izkarotāji, nekaitāmi Juri Taruti, savu ciešanu un nelaimju jūgā pamazām iegūst stingru pārliecību, ka, savā laikā cīnāmies par «neatkarīgo» Lietuvu, viņi ir paši sevi iekarājuši jaunā verdzībā. Romāna varonis Juris kādā vietā saka:

«Atceros dienas un naktis ar šauteni rokās, līdz kaklam mirkām purvos, gājām, iekārūšies ratos, lai nepakristu aiz bada... Pēc tam saka: jūs šeit saimnieks. Jūs bērni un jūs vairs nebūsit kungu vergi, izcīnījāt neatkarību un brīvību... Ja būtu zinājis, kopā ar bolševikiem būtu gājis!» Un Jurim Taruti līdz ar citiem tādiem pašiem zemniekiem — cietējiem nobriest apņēmšanās pēmt rokās bozi un iet uz ceļa, kas ved uz Kaunu, lai padzitu Lietuvas darba tautas verdzinātājus. Romāna «Zeme barotāja» varonis Juris Taruti iemieso sevi lietuvju tautas vairākuma uzskatos un realizē tos 1940. gadā, pēc Smetanas režīma gāšanas, kad tauta izsludināja padomju iekārtu, kurā nav vietas kapitalistiem un liel-saimniekiem.

Turpmāk Petras Cvirka raksta galvenokārt tikai prozas darbus. Viena pēc otras parādās viņa grāmatas, kuras autors vēlti lietuvju darba tautai un tās cīņai. Tāda, starp citām, ir stilistiski augstvērtīgais romāns par 1905. gada revolūciju Lietuvā — «Meistars un dēls» («Meistaris un sūnis»), rūgtuma un dusmu pilnā noveļu grāmata «Ikdienas stāsts» («Kasdieniškos istorijos»). Tad Petras Cvirka pievērsās jaunatnes literatūrai. Un šai žanrā viņš kļūst par ietūjīgu bērnu pasaules tulku. Cvirka jaunatnes grāmatas «Čukura auniņš» («Čukrainai avinēlija») un «Stranālas ir Manālas» piekaitāmas labākajām lietuvju jaunatnes grāmatām.

Pēc Lietuvas iestāšanās brālīgo padomju republiku saimē lietuvju rakstnieki izvirzīja Petru Cvirku par savas Rakstnieku savienības priekšsēdētāju un uzticēja viņam literatūras žurnāla «Raštai» vadīšanu.

Tēvijās kara dienas Petras Cvirka pavadā evakuācijā Padomju Savienībā, ar savu rakstnieka talantu palīdzēdams tautai drīzāk izcīnīt uzvaru pār vācu fašistiskajiem ieburcējiem. Šai laikā rodas vairākas skaistas noveles un jaukā, pēc tautas pasaku motīviem sarakstītā pretvācu pasaku grāmata «Sīd-raba lode» («Sīdabrīni kulna»), kas tulkota arī citās PSRS tautu valodās.

Pēc Lietuvas atbrīvošanas Petras Cvirka 1945. gadā izdod jaunu stāstu krājumu «Ozola saknes» («Ažūolo šakņys»), kas iezīmē rakstnieka talantā tālāku briedumu.

Atkal Petras Cvirka vada Padomju Lietuvas rakstnieku organizāciju, daudz raksta periodikā, strādā par redaktoru. Jaunā, strauji pulsējošā dzīve izvirza neskaitāmus tematus, kas mudināt mūdina rakstnieku ietvert tos jaunās novelēs, jaunos romānos, parādīt Juri Taruti saimniekojam socialistiskajā lauku saimniecībā. Bet šis darbs Cvirkam palika nepadarīts.

Petras Cvirka dzimis 1909. gadā Lietuvas provincē. Beidzis četras progimnazijas klases, viņš ierodas Kaunā mācīties mākslas akadēmijā glezniecību. Kaut gan viņam ir neapšaubāmas gleznotāja dāvanas, Cvirka sāk vairāk pievērsties literatūrai un jau 1928. gadā ir iemantojis talantīga rakstnieka vārdu. Kopš šā laika Cvirka nododas tikai literāram darbam, izņemot pienākumus, kādus tam padomju valsti uzlika tauta, ievēlēdama Lietuvas PSR Augstākajā Padomē par deputātu.

Jānis Niedre

LEVS ZAKSS

Slimnieka galva atdusējās uz augsta pagalvja. Viņš pagriezta pret mums savu platu, neglīto seju, smaidī padarīja to pievilcīgu, iemirdzējās apalās acenes. Ap gludo pieri gulās kupli mati.

— Atvainojiet, ka es tā... — viņš teica. — Neesmu vesels...

Tādu es ieraudzīju Levu Zaksu pirmo reizi. Tas bija 1931. gadā. Istabā smaržoja pēc zālēm. Tajā bija sapulcējušies jauni dzejnieki un rakstnieki, inženieris bezdarbnieks, ārsts bez prakses, tautsaimnieks, kas bija spiests strādāt par rēķinvedi... Mēs spriedām par žurnāla izdošanu.

Žurnāls saucās: «Nord-Ost». Tas propagandēja pret karu, pret fašismu — par demokrātiju, par Padomju Savienību.

Levs Zakss iespieda tajā savas dzejas un parakstījās ar pseidonimu «Vladimirs Topolevs». Ar tādu pašu pseidonimu iznāca dzeju krājums «Laikam preti». Tā bija revolucionāra romantika, vētrains protesta dzeja, kas aicināja cīnīties. «Revolūcija, maijs, negaiss» — tā saucās Helā poema, kur lieti un vētras izgājuši barikādu cīņās un kur revolūcija kā negaiss aizslauka putekļus. Leva Zaksa pirmajos dzejojos jau atzīmēta formas gatavība, dzejas tēlu un izteiksmes bagātība. Vēlāk viņa darbi ieguva nobriedušu dzejnieka atturīgu vienkāršību: tas bija dabisks un apzinīgs process, kas norisā paraleli politiskajam briedumam.

Redakcijas sēdes bija vētrains, savstarpējā kritika — asa un nesaudzīga. Biedri iesauca Levu Zaksu par «Afrikas lauvu». Viņš necieta nepabeigtu darbu, nolaidību, diletantismu, atdarināšanu, viņš prasīja īstu darbu. Viņš nikni uzbruka visam, kas likās nepatīss, un tikpat dedzīgi aizstāvēja

to, ko uzskatīja par pareizu. Žurnāls saistīja policijas uzmanību, — darbus konfiscēja, izdarīja kratīšanas un apcietināšanas. Beidzot žurnālu slēdza. Bet tas jau bija ieinteresējis arī citus laudis: — komunistu partijas vadošos darbiniekus. Un brīdī, kad Ulmaņa uzurpatoru kliķe jau bija iznīcinājusi iluzorisko demokrātisko «brīvību» Latvijā, Levs Zakss un viņa biedri jau bija saistīti ar pagrīdes organizāciju. Fašistiskajam apvērsumam darba inteliģence atbildēja ar «Latvijas revolucionāro rakstnieku, žurnālistu un mākslinieku apvienību». Un katrs, kas atcerējās Vladimiru Topolevu, viegli pazina viņa dzejas šīs apvienības nelielgalos žurnālos.

1936. gadā Levu Zaksu apcietināja. Viņš bija slims, un cietums viņam nozīmēja gandrīz neizbēgamu bojā eju. Biedriem izdevās viņu no tās paglābt un aizsūtīt uz Zviedriju, kaut arī Levs Zakss šim lēmumam padevēs nelabprāt.

Viņš neprata sevi saudzēt. Ši iemesla dēļ viņam nācās iepazīties arī ar Zviedrijas cietumu.

1940. gadā vēsturiskie notikumi atbrīvoja Levu Zaksu no Stokholmas cietuma, Cietuma automašīnā, konvoja pavadībā, viņu nogādāja aerodromā. Un drīz viņu, tagad jau brīvo padomju pilsoni, Rīgas aerodromā apveica tuvinieki un draugi. Viņam piedāvāja atpūtu. Šim priekšlikumam viņš pat neatbildēja, viņu taču gaidīja vecie biedri un jaunais darbs: republikas laikraksts, literatūras mēnešraksts... Pārāk liela bija laime — piedzīvot sena sapņa piepildīšanos, pašam to realizēt.

Vienā no šī laika pirmajiem dzejojām Zakss rakstīja: — Mēs zinām savas laimes augstāko vērtību, ko izcīnījāt jūs. Tāpēc zvēram nākamajās skarbjās dienās, nežēlīgajās kaujās nekad nepadoties un būt nesalauzamiem, kādi «dīzajos un skarbjajos darbos» bijāt jūs, pagātnes varoņi.

Šis rindas rakstītas 1941. g. 11. jūnijā un vēltātas rakstnieka Arāja-Bērce pieminai.

22. jūnijā sākās šis «skarbjās dienas», šis «nežēlīgās kaujas».

Ešelonā, kas Levu Zaksu aizveda tālā Padomju zemes aizmugurē, viņš bija neparasti kluss. Nekad vēl slimība nebija šķitusi viņam tik rūgts izsmiekis, tik jauns šķērslis: viņam, komunistam un pagrīdniekam, cīnītājam un revolucionāram, vajadzēja braukt uz aizmuguri, šķirties no draugiem, no vecajiem cīņu biedriem, kuri jau ar ieročiem rokās aizstāvēja dzimteni.

Karš smagi atsaucās uz Levu Zaksu veselību. Bet savu zvērestu viņš stingri turēja: nepadoties! Viņš neizlaida no rokās savu vienīgo ieroci — spalvu, daudz un sprāgi strādāja, bija Čuvašijas APSR Valsts izdevniecības redaktors. Viņa kara dzeju krājums «Atriebības rēķins» un poema «Pie jūras», kas vēltita latviešu tautas cīņai pret vācu verdzinātājiem, — ir virsīgā kara lirikas paraugs. No šo dzeju rindām dveš mīlestība pret dižo Dzimteni, maigums pret cilvēkiem, sāpes

un lepnums par padomju tautu, kvēls naida pret ienaidnieku. Viņa dzejas valoda atturīga, dzejnieks jau mācījies atmet liekvārdību.

1945. gada sākumā Levs Zakss atgriezās mājās. Viņš daudz rakstīja — laikrakstiem, radio pārraidēm, aktīvi piedalījās sabiedriskajā dzīvē, uzstājās sanāksmēs, lasīja lekcijas, vadīja Rakstnieku savienības krievu rakstnieku sekciju un atkal nepacietīgi atvaīrāja atgādinājumus par slimību.

Sais pēdējos gados viņam bija divi uzdevumi: iepazīstināt krievu tautu ar latviešu kultūras sasniegumiem un — darbs ar jaunatni. Viņš rakstīja par latviešu rakstnieku jaunradi, tulkoja krievu valodā dzejas, sastādīja radio montažas, Sevišķi viņu aizrāva lielā Raiņa lirikas tulkošanas darbs. Bieži, gulēdams gultā ar augstu pagatvi, ar roku mādams takti, viņš deklamēja Raini — latviešu, pēc tam krievu valodā, desmitiem reižu pārvietojot vārdus, lai gūtu labāku skanīgumu.

Darbam ar jaunatni Levs Zakss ziedoja daudz laika un spēku. Pret jaunatni viņš izturējās ar tēvīšķīgu gādību, bija priecīgs, ja atrada kaut nīcīgu talanta graudiņu, kaut vienu svaigu rindiņu. Bet viņš necentās aizstāvēt jauno autoru patmīlību, neaizvainoja viņus arī ar vecākā pārākumu. Arvien viņš bija gatavs palīdzēt ar padomiem un aizrādījumiem, bet kā agrāk bija stingrs, necieta uzpūtību, pašpalāvību, nesaudzīgi apkarēja nevēlēšanos strādāt un mācīties. Aiz viņa maigā smaida slēpās bolševika stingrība, un kad viņš saskārās ar bezidejiskumu, principālitates trūkumu, seklību, diletantismu, viņš prata būt ass un nepieļūdzams.

Pēdējo gadu dzejas izkaisītas laikrakstu slējās. Tās aicina pārvērtēt grūtības un personīgās bēdas, aicina ar radošu jauncelms darbu; tās pilnas dziļas, gudras un skaidras mīlestības pret dzīvi. Tā nav tikai pieķersšanās paša eksistenci, bet apzinīga, cilvēciska mīlestība pret dzīvi, dabu, cilvēkiem, cīņu — mīlestība, ko nespēj izcīnīt nekādas ciešanas, mīlestība uz dzīvi, kuru veido un virza cilvēka ģenjijs.

Mira Kruppikova

JAUNAS GRĀMATAS

Valsts izdevniecība redakcijai piesūtījusi šādus izdevumus:

DAIĻLITERĀTURA

Jānis Grants, «Kauna sādžas aizstāvēšana». Stāsti. Vāku zīmējumi Z. Tālberga. 164 lpp. Maksā 3 rbl. 50 kap.

I. Jefremovs, «Baltais rags». Tulkojusi Elina Zālite. V. Taubera ilustrācijas. B. Kundziņa vāks. 232 lpp. Maksā 8 rbl. 50 kap.

D. Kareļins, «Maška». Tulkojis E. Birznieks-Upītis. Ilustrējusi E. Ņek-kaja. 88 lpp. Maksā 3 rbl.

J. Rainis, «Jāzeps un viņa brāļi». Tragedija piecos cēliešos. K. Sūniņa vāks. 208 lpp. Maksā 4 rbl. 50 kap.

Meinhards Rudzītis, «Nāves vilciens». Poema. Ilustrējis J. Plēpis. 120 lpp. Maksā 3 rbl.

Aļeksejs Tolstojs, «Pēteris Pirmais». Romāns. Tulkojusi Andrejs Upītis (pirmo un otro grāmatu) un Zenija Pē-

tersone (trešo grāmatu). S. Geļberga vāks. 736 lpp. Maksā 28 rbl.

LITERĀRI KRITIKI RAKSTI

M. Gorkijs, «Literāri kritiski raksti izlase». 143 lpp. Maksā 6 rbl.

MUZIKA

A. Liepiņš, «2 dziesmas». Balsij un korim ar klavieru pavadījumu: «Mas-kavas balsis» no skaņu filmas «Est sveicināta, Maskava» un «Dziesma par Rīgu». Jūlija Vanaga vārdi.

Jāzeps Medīns, «Romance» (Nr. 3). Čellam un klavierēm. Maksā 3 rbl.

V. Sedojs, «Naktis kļuva gaišākas». Al. Fatjanova vārdi. Maksā 2 rbl.

E. Zolotonoss, «Savas tautas dēls». A. Kovalenkova un S. Stepanova vārdi. Maksā 1 rbl. 50 kap.

LEŅINS PAR KULTURU UN MĀKSĻU

Ej ražu iegūt mirdzošu kā zeltu,
Kop Dzimtenē tu katru tīrumu,
Ej zemes dzīlēs, lai tad augšup celtu
Gan sirno dīmantu, gan sārto rubīnu.

Tad katru ķieģeli, ko celtnē gulsi,
Tad katru koku, tevis dēstīto,
Tad katru metalu, kas mirgo mulsi,
No zemes dzīlēm saulē iznesto,

Un katru kuģi,
Šķel kas tālus viļņus spoži,
Aiz sevis dzimtos krastus atstājis,
Un katru smaidu —
Būsi varējis
Par savas dzīves laimi nosaukt droši.

Atdzejojis Jānis Grotis

Iznākušas jaunas grāmatas: «Leņins par kultūru un mākslu» un «V. I. Leņins un J. V. Staļins par presi».

Laikraksts «Literatūra un māksla» iznāk vienreiz nedēļā. Redkolēģija: J. Loganovskis (atbildīgā redaktora v.), M. Buša, N. Grīnfelds, A. Grigulis, A. Krūmiņš, A. Lapiņš, A. Sakse. Redakcijas adrese Rīgā, Kr. Barona ielā 12. Telefons 21997. Runas stundas no pl. 10—14. Numurs maksā Rbl. 1. — Abonēšanas maksa Rbl. 52,— gadā, Abonentus pieņem Preses apvienība Rīgā, Kirova ielā 41/43. Izdevējs Latvijas laikrakstu un žurnālu izdevniecība Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40, Iespiests Latvijas Poligrāftresta 1. tipografijā «Cīņa», Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40.